

YÖN
HAFTALIK GAZETE

ÇETİN ALTAN
KÜFÜRBAZLARA
HESAP SORUYOR

Devlet, suç
işleyemez!.

Ürgüplü
cevap
vermelidir

TRUSTAV

BAKIŞ

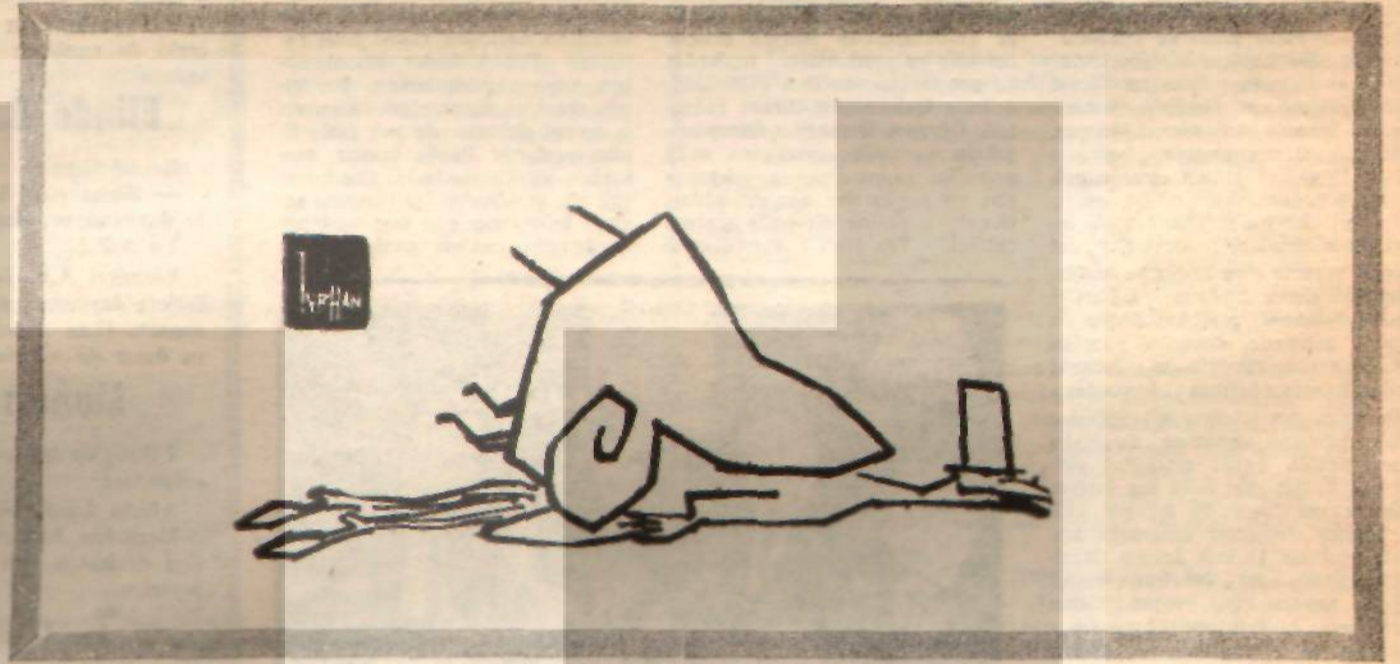
...SİSTEM YAPAR!

«Donanmaya yardım» kampanyasının kütlelerde uyandırdığı ilgi bir iki yazıyla geçiştirilecek olaylardan değil. Ortaya çıkan tablonun anlamı ve uyanan heyecanın imkânları üzerinde daha derinleme sine durmak gerek. «Millet yapar» seslerinin gerisinde, sorumlu sorsuz, görevli görevsiz hepimizin dikkatle incelememiz ve çeşitli açılardan yorumlamamız gereken olavlar yatıyor.

Anayasanın temel maddelerinden birini hatırlayınız: «Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bir bütündür.» Çelişmesiz toplumlar, «devlet» ve «millet» kavramları arasındaki bir bütünleşmeye dayanan toplumdur. Hükümet ve devlet gibi sözlerdeki ince ayrımların, hukuki baskıların iyice bilinmesi ni kütlelerden bekleyemezsiniz. Kütleler, karşılarındaki devlet mekânızmasının, devlet gücünün ve devlet imkânlarının kendi yararlarıyla kaynaşmasını, kendilerine hizmet etmesini, kendi özelemlerine cevap vermesini isteyeceklerdir. İdeal olan, yönetenlerle yönetilenler arasında böyle bir başkalılaşmanın, yabancılaşmanın bulunmaması, devlet, millet ve halk kavramlarının bir temel bütünleşme içinde eriyebilmesi. İnsanlığın, çok çeşitli yollardan, çok çeşitli rejimler altında ulaşmak istediği, yöneldiği ideal de bu.

Böyle bir bütünleşmeğe yakınlık veya uzaklık, devlet mekanizmasının halk özelemlerine cevap veriş derecesivle ölçülür. Devlet mekânızmasının halkın temel özelemleriyle çatışır gibi olduğu yerlerde rejimin niteliği üzerine önemle edilmek gerekir: karşılıklı tehlike, hukuki şekiller gerisinde demokrasinin ezilmesi, iktidarın halk özelemlerinden başka özelemlere hizmet etmesi gibi, bütünleşmeden uzaklaştırıcı bir tehlikedir.

«Millet yapar» kampanyasıyla uyanan ilgi, yalnız halkın istediklerini vermemen «baskaları»na karşı uyanmış bir tenkinin ifadesi değil. Bunun gerisinde, bir de, halkın temel özelemlerine cevap veremeyen iktidar sorumlularına yönelmiş tepki de var. Bu temel özelemleri, kursunu renkli birkaç gemiden veya dalgaların ötesinde hasretle bakılan bir topraktan ibaret saymak, halkı fazla külfetleme kudur. Koskoca bir milletin gururu, kirli hesaplara karşı kızgınlığı, dış cemberleri parçalamak istemeyenler önündeki kurgunluğu bahis konusudur. Halk, özelemlerine ve tepkilerine cevap vereceğini umduğu bir iktidar mekânızmasından umudu kesin istediklerini kendi başına vatanın heyecanını duymağa başlamıştır. Sorumlular, bu uyanışın anlamı ve nedenleri üzerinde iyice dü-

şünmek zorundadırlar.

İşin asıl komik olan yanı, görevlilerin, anlamını iyice sezemedikleri bu kampanyayı destekler gibi görümleridir. Bir yandan dışarda petrol çevrelerini korurken Ereğli fabrikalarının açılışında yabancı marşlar kaldırırken, dış politikada tek yönlü zorlamalara kesin bir «hayır» diyemeyen, bir yandan da, nihayet kendi beceriksizliklerine karşı tepki niteliği taşıyan bir kampanyanın içinde gözükmek, herhalde birçok kimseyi gizli gizli bir hayli rahatsız ediyordur. Kim bilir, belki etmiyordur da!

DONATIS

Düşünen çevrelerin işi, bu heyecanlı tepkiyi salgam temellere otur tabilmek, duygu düzeyinden akıl düzeyine aktarabilmektir. «Direkleri altından» bir filoyu yapıp donatacak kadar milyarlar biriktirdiğini düşünün. Ülke, gereken gemileri, gereken hızla, gereken şekilde ve nitelikte yapabilecek kadar sanayileş midir? Omurga koyup saç perçinlemekle iş bitmiyor, makine ve elektronik sanayiinin de gelişmiş olması gerek. Gemilerin tipi büyüdüğüçe mesele daha da cettinleşecek. Belki, bütün bu güçlükleri inatla ve sabırla yenmek de mümkün. Ama, ortaya konacak olanlar «Devrim otomobili» hikâyesini fazla hatırlatmaz mı? Dışarıya yaptırmak da yaratıcı bir iş değil: Birinci Dünya Savaşı öncesinde yine halk parasıyla İngiltereye ismarlanan zırhların hatırası hâlâ pek canlı. O halde, birinci ders: Türkiye, başka birçok konuya olduğu gibi bütün bu çeşit meselelere de bir temel cevap olmak üzere, hızla sanayileşmelidir. Sömürücü politikalara karşı yaratılan tepkinin heyecanını biraz da bu noktaya çevirmenin yollarını aramalıyız. Ya, tıpkı petrol şirketlerinin jetlere yakıt ver-

meysi gibi, Koppers de «Ereğli'de gemi yapacak -saç yok» derse ne olacak? O halde, ikinci ders: temel sanayi ve tabii kaynakların «milli» ellerde bulunmasında ısrar etmeliyiz. Bu da yeterli değil. Krupp ailesinin Alman toplumunu kaç defa, nerelere kadar sürüklediği çok iyi biliniyor. Temel sanayi özel ellerde kaldıkça, «milli yarar» la «kişisel yarar»ın birbirine karıştırılması, kâr amacıyla dönmüş gözlerin Dominik'te olduğu gibi koskoca devletleri türlü küçüklüklere düşürmesi her zaman mümkün. O halde, üçüncü ders: Temel sanayi ve tabii kaynaklar, yalnız «milli» değil, aynı zamanda da «kamusal» bir yönetime kavuşturulmalı: kamu mülkiyetine geçirilmelidir.

YÜCELİŞ

Bütün konularda olduğu gibi, bu konuda da meselenin unsurları birer birer ortaya konup bunlara akılcı yollardan cevap arandığı zaman, aslında yapılan iş, bir «sosyalist» programın maddelerini savmaktan pek farklı olmuyor. Onurlu ve millî bir dış politika, çeşitli çevrelerin etkisine düşmek tehlikesi altında bulunmayan, gücünü kökü dışarda kâr kuruluşlarından, emperyalist politikalarından değil, halkın, halkın temel özelemlerinden alan insanların ve sistemlerin harcıdır.

Gerçekte, sosyalist bir iktidar, Türkiye Cumhuriyetini Kıbrıs konusunda pek daha haysiyetli bir duruma çoktan getirmiş olurdu. Başlangıçtanberi İngilterenin Yakın Doğu'daki iş hesaplarına bu laşmamış olsaydık, Amerikanın

NATO içinde çevirmek istediği oyunlara kesin şekilde başkaldırabilseydik, Kıbrıs, çok daha önce, askeri üslerden temizlenmiş, tarafsızlığı milletlerarası teminata bağlanmış federal ve bağımsız bir devlet olur, Türk azınlığı Rum sultanına girmeden insanca yaşamak imkânını bulurdu. Kâr ve yarar yerine, akıl ve güzelliği kovan sosyalizm, şuna buna âlet olup içinden çıkılmaz durumlara düştükten sonra savaş çılgınlıkları atmak değildir. İnsanca bir gururun, akıldan ve sistemden geçmek şartıyla, barışçılıkla da bağdaştırılması her zaman mümkün.

İnsanlardaki duygusal tepkilerin temellerini araştırmak, bunların çevriliş yönlerini göstermek bakımından da faydalı olabilir. Son kampanyayla yaratılan ilginin asıl nedenleri sömürçülüğe, milletlerarası alandaki kâr hesaplarına ve bağımsızlığını kaybetmiş bir dış politikaya kadar vardığına göre, uyanan heyecanın da alyans kampanyaları gibi yüzevide ufananın gitmemesi, bütün o nedenleri kökünden giderecek bir sisteme ve programa yöneltilmesi şarttır. Yoksa, son ikiyüz yıllık tarihimizde yaptığımız şekilde dönüp dolayı aynı yere gelmemiş ve «neden olmadı acaba?» diye birbirimizin yüzüne şaşkın şaşkın bakmamız mümkündür.

Sosyalist sistem, yalnız başkalarının vermediğini değil, akılcı hesaplardan, insanca duygulardan ve halkçı tutumlardan uzak kalışımız sebebiyle yıllar yılı kendi kendimize veremediklerimizi de yapar.

Mümtaz Soysal

Aydın ve Halk Sorunu Üzerine

Niyazi Berkes

Yön'de çıkan bir yazıdaki (Yön, sayı 103, 19 Mart, 1965) bazı gözlemler üzerine gene Yön'de bir eleştirme yazan Abidin Dino'nun dokunduğu noktalar, o yazımda yanlış anlamaya yol açan yanlışları olduğunu bana gösterdi. Kavrayışına ve zekasına inandığım Dino'da değil kusur her halde, iyi bir yazar olmayan ben de olsa gerek.

Sebepler olduğum yanlış anlamaya, Dino'nun yazısında bana gözüktüğüne göre üç noktada toplandı. Bunların ikisi daha önemli. Onun yazısının asıl konusu da bunlar. Üçüncüsü onun yazısında daha önce geliyorsa da asıl mesele değil. Onun için onu sona bırakıp kısaca değineceğim.

Birinci yanlışlık, sanıma göre, bir olayı kaydediş ile o olay üzerine bir hüküm verme arasındaki farkı Dino'nun yspmamış olmasından geliyor. Yani, «dir, -dir» ile «meli, -meli» arasındaki fark. Ben, aydınlar şu veya bu şartlardan ötürü şöyle hareket ediyorlar gibilerden bir şey söyledim. Dino buna karşı, «Berkes herhalde bu gözlemin bizde yarattığı yargıya katılmakta değildir, olsa olsa okuyucuyu yani okuyuşun kendisini inlemek için paradoks yapmak istemiştir, diyor. Ne var ki paradoksu yapan ben değilim. Ben sadece paradoksu tespit ediyorum. Hatta buna, aydınların karıştığı bir anomalidir, dedim. Onun için kendim paradoks yapmama lüzum yok, paradoks bu anomalinin kendisinde.

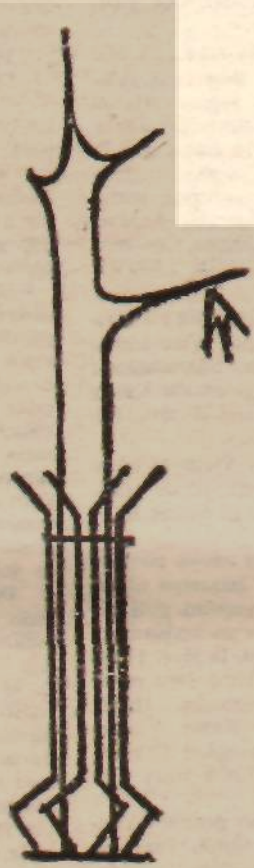
Böyle olunca bir paradoksa işaret etmekle «bu, doğrudur öyle olmalıdır» iddiasında bulunmuş değilim. «meli, -meli» açısından ben de Dino gibi düşünüyorum. Aydın, karşılaştığı çözüm yolu yokluğu karşısında tutucu hükümetlere umut bağlamalıdır şeklinde anlaşılacak bir şey söylemişim doğrusu çok hatı etmişim. Ben bu sanıyı verecek şekilde yazmadığımı sanıyorum ama mademki ona öyle gelmiştir, bu veter. Dino beni ve bu sorunu ciddiye aldığı için bunu düzeltmek ve aydınlatmak fırsatını bana vermek gibi bir iyilikte bulunduğu için kendisine teşekkür ederim.

Fakat, maksadımın bu tesbit ettiğim paradoks «aydın, doğrudur» demek olmadığı kabul edilirse, Dino'nun «bir kez aydınların toplumsal etkisizliğini anlayınca umudu bu gene hükümete bağladığı genel bir gerçek mi? Bence tersi doğrudur» demesine nasıl bir cevap verileceğini kestiremiyorum. Ben sadece Türk aydınlarının durumu üzerine söz ettim. Her toplum için doğru sayılacak bir hüküm vermedim. Gözleminin temeli olarak da bizim tarihimizden misaller verdim. Dino da bunlara, Demokrat Partinin kuruluş zamanına ait bir misal daha katıyor. Oyleyse, nasıl «Ben tersi doğrudur» diyebilir?

Oyle gözüküyor ki buraaki «doğrudur» sözcüğünü o ve ben farklı anlamlarda kullanıyoruz. Galiba onun anlayışında «doğrudur» sözcüğü «doğrusu, olması gerekli olan budur» anlamına kullanılıyor; benim anlayışında ise «olan budur» anlamına geliyor. Mesela, onun sözünü ettiği Demokrat Parti'ye katılmış ileri aydın her kim ise, bu akıldaki gidis yüzünden Yassıadayı boylamıştır. Bu, Dino'nun sözcüğüne kendinin verdiği anlamda «doğru değildir», benim ona verdiğim anlamda evet, bu böyle olmuştur» demektir. Eğer bu söylediklerim doğru ise ben de Dino ile tamamiyle aynı düşünüyordum. Yalnız Dino «Aydın toplumsal etkisizliğini asıl hükümetle bağlanma anları» diyor. Bazıları için belki öyledir, ama bazıları için de belki öyle değildir. Daha önce mi anlar, daha sonra

mi anlar, bu çok mu önemli? Önemli olan, anlamını daha önce ya da daha sonra kavradığı bir eylemde bulunmuş olmasıdır. Bu da aydınların bir paradoks içinde bulunduğunu gösterir. Benim ilgilendiğim de bunu tesbit etmek.

Gelelim daha önemli olan ikinci noktaya. Burada doğrudan doğruya benim «(Bizde nedense) hükümet ne kadar toplum sınıflarından bağımsızlaşırsa devrim şansı o kadar artar» gözlemi ile ilgili paragrafımı aliyor. İtirazları şun-

lar: (1) «Toplum sınıflarından bağımsızlaşan hükümet olur mu?» diyor. Azıcık daha aşağıda ise «Devrim şanslarının artması için herhangi bir hükümetin tek umudu, halk çoğunluğunu içinde toplayan sınıfların etkisiz olmaları, onları eylemin diyalektiği içinne etkilemesidir» demekle sorusunun benden yana cevabını kendisi veriyor. «Etkisiz olmaları» ve «etkilemesi!» Devrimci bir hükümetin halk çoğunluğunu içinde toplayan sınıfları etkileyebilmesi için siyasal otoritenin bazan sınıf bağlarından kurtulmuş olduğu zamanlar olduğunu ve ancak o gibi zamanlarda devrimci bir hükümet olduğunu kabul etmemiz gerekmez mi? Mesela, Kemalizm yalnız halk kitlelerinin etkisizden çıktığı için değil, aynı zamanda halk kitlelerini etkilemesi durduğu için akamete uğramıştır demek gerekmez mi? Dino, «Bir hükümet ... halka sıkı sıkıya bağlanmazsa, onunla birlikte eyleme geçmezse, devrimci olmak şansından yoksundur» diyor, ama neden yoksunlaştığını (cevabını yukarıda verdiği halde) bu cümlede onu katmayı unuttu: evet, yoksun olur, fakat sadece halka sıkı sıkıya bağlanmadığından değil, buna ilâve olarak onu etkilemediğinden. Benim konum sınıfsız toplum olur mu, olmaz mı meselesi değildir; devrimcilik vasfının diyalektik yönüdür. Devrimcilik: adı üstünde, sınıf isteklerinin sadece otomatik, mekanik bir ifadesi değil, aynı za-

manda kalitatif bir geçiş gerektirir.

Bu noktada Dino'nun ikinci önemli itirazına geçebiliriz. Burada, korkarım, çok kullandığımız «halk» sözcüğünün semantik şarhı maceralarının etkisi üzerinde durmak gerekecek. «Sınıf» terimi belirli bir terimdir, fakat «halk» terimi karışık ve kaypak bir terimdir. O kaosa ki gerek bizde, gerek başka yerlerde bu kelime önce devrimci anlamda kullanıp da sonra tutuculuk amacı için onu kendine ad edinen ideolojiler, partiler ve hükümetler görmüştür. Bize o kadar yakın olan misalinin hatırlatmaya bile lüzum yok. Biz «halk» terimini kullanmada hâlâ bu terimin romantizmi devresinde bulunuyoruz ve bunun belli nedenleri var. Nitekim Dino, «Berkes'e göre hükümet ne kadar sınıfların etkisi altında olursa devrim şansları o ölçüde azalır» dediikten sonra: «sınıflar gibi belirsiz bir çoğula başvuran Berkes bundan burjuvaziyi kastedi yorsa yerindedir, ama halk çoğunluğunu kastedi yorsa bence aldanıyor»

diyor. Bence asıl «halk çoğunluğu» terimi belirsiz bir çoğula ifade eder.

Görülüyor ki Dino burada da (gene benim kusurum yüzünden) tarih ve devrimler üzerine genel yargılar veriyorum sanısı ile bunları yazıyor. Ben bunları sosyolojik kanunlar diye söylemiyorum, bizde böyle paradokslar oluyor, diyor. Onun için ben orada ne burjuvaziyi kastedtim, ne de etmedim. Konumuz olan dönemlerde (Tanzimat, Meşrutiyet ve Kurtuluş Savaşı dönemlerinde) Türk toplumu bir sınıf kaosu içindeydi; aydın veya devrimci de bir ortaçağ düzeni yıkıntısının molozları arasında debeleniyor. Bu yıkıntıda bir yanda bir derebeyleşme oluşumu var; bir yanda bir yarı-sömürge burjuvazisi çabası var. Bu sonuncu kısmen derebeyleşme, kısmen köylü ve emekçi halkın sefilleşmesi, kısmen de emperyalist ekonominin sömürçülüğü altında Avrupada olduğu kadar gelişmemiş bir sınıf; sıkı sıkıya halka yanaşılıyor. Beri yanda da tarihî sınıf köklerinden kopmuş, belirli yönü olmayan bürokrat - okumuş - asker gruplarının temsil ettiği kâh reformcu, kâh devrimci özellikler gösteren, iktidara gelmeden önce, geldikten sonra böyle hareket etmek gibi özellikler gösteren kişiler var. «Halk» terimini benimseyip kullanıyorlar. Bu kullanışları onların terminolojisinde toplumdaki sınıf düzeni kaosunun bir vankısıdır. Bunların devrimci olması, Dino'nun

Amerikan propagandası ve Gerçekler

Daha önce YÖN'ce sözünü ettiğimiz, Amerikan Haberler Merkezinin yayınladığı, propaganda broşürüne bir kere daha değinmeden edemeyeceğiz.

Birleşik Amerika sömürgeci bir devlet olmadığını, Amerika emperyalist ayenlerin komünist olduğunu iddia eden bu propaganda broşürü, Amerikalıların ancak her ulusun istediği hükümet şekliyle yönetilmesini sağlamak amacıyla yabancı ülkelere asker çıkardıklarını ileri sürüyor ve şöyle diyor:

«Amerikalılar bu insanı, kendilerine pahalıya mal olmasına rağmen, birçok kez gerçekleştirmişlerdir. Örneğin çok sayıda Amerikalı, Filipinlerde kolonizasyon sona ermesi için, canını feda etmiştir. Amerikalılar, bugün sak sak unutulmasına rağmen, Küba'da kolonizasyon sona ermesi için hayatlarını vermişlerdir.»

Yüzyılımızın başlarında Küba'ya, Filipinlere ve başka ülkelere Amerikan emperyalizminin saldırılarının gerçek amaçlarının ne olduğunu tarih yazmıştır. Biz şimdilik Amerikalı yazar Thomas Buchanan'ın bütün dünyaya ilgi toplayan «Kennedy'yi Kim Oldürdü?» adlı kitabından bu konu ile ilgili kısa bir pasajı buraya aktarmakla yetinelim:

1900 yılında ikinci defa Cumhurbaşkanlığına seçilen «Başkan McKinley iki önemli olay gelişirken Beyaz Sarayda oturmuştu: Amerika Birleşik Devletlerinin, bütün dünya çölgüsünde iddiaları olan, bir emperyalist devlet olarak ortaya çıkışı ve Amerikan ekonomisinin büyük tröstlerin ve mali kurumların kontrolü altına geçişi. İspanya ile savaşın özenmesi, kısırlatılması ve İspanya'nın pek az mukavemeti ile, kazanılması onun zamanında oldu. Ama İspanya'nın hemen hemen hiç karşı koymasına karşılık, İspanyol boyunduruğundan kurtarıldığı ileri sürülen milletlerle Amerikalılar arasında çok kanlı savaşlar oldu. Amerikan askerî birlikleri Küba'ya, ta bu adanın ekonomisinin Amerikan kontrolüne geçmesini Kübalılara kabul ettirene kadar, işgal ettiler. (Bilindiği gibi aynı oyun daha sonra Dominikte de oynanmıştır. YÖN'ün notu) Porto-Riko, Guam, Hawaii ve Filipinler gibi eski İspanyol toprakları ise düpedüz ihlak edildi.

McKinley, davranışlarını ahlak bakımından haklı gösterecek nedenleri bulmakta güçlük çekmezdi. İspanya ile savaşta Cumhurbaşkanı, Küba halkının millî bağımsızlık hareketinin o adadaki Amerikan yatırımları için bir tehlike teşkil ettiğini ve daha çok seker, demir ve tütün alanlarındaki bu yatırımları korumak için Amerikan İspanyadan izin almadan ada'ya kuvvet göndermesi gerektiğini ileri süren astı danışmanlarının sözünü diledi. McKinley işleri bambaşka biçimde, çok daha incelikle yapıpardı. O, beklemeyi tercih etti, beklerken de bir Amerikan savaş gemisini Havana limanına gönderdi. Geminin aldığı emir, devrim olursa Kübadaki Amerikalıları korumaktır. Gemi, gelişinden üç hafta sonra, bir patlama sonucunda havaya uçtu ve limanda battı. Kendisinin savunma yeteneklerinden yoksun olduğunu bilen İspanya, olanca gücü ile, savaşın kaçınmak istiyordu. Ve bu patlama ile hiçbir ilişkisi olmadığını dünyaya resmen bildirdi. Aradan ilk ay geçmemişti ki McKinley, harp gemisini İspanyolların batırdığını ileri sürerek, öc almak için savaşmaya hevesli Amerikan milletini İspanyaya karşı harba sokuyordu. Tarihte hiçbir büyük devlet bu kadar ucuz bir savaş yapmamıştır. Ele geçirilen toprakların bir santimi bile düşman tarafından geri alınmadı. Amerikan ordusundan tek bir er bile esir edilmedi ve Amerikan tarafından kayıplar, hemen hemen, harp vurguncularının orduya sattıkları bozuk konserveleri yiyip zehirlenerek ölen erlerden ibaret kaldı.

Filipinlerin ihlaku için de McKinley, Tanrı'nın kendisine itaatinin böyle olduğunu söylediğini bildirdi. Bir papazlar toplantısında A.B.D. Cumhurbaşkanı, bu adaları ne yapması gerektiğini Tanrıdan sorduğunu, Tanrı'nın cevabının mucize kâbilinden kendisine ulaştığını, Tanrı'nın buralara Amerikan birliklerinin gönderilmesi gerektiğini ve bura insanların uygarlaştırıp irtibatlandırılmasını istediğini, çünkü bu esmer renkli yaratıkların da bizim gibi insan olduklarını ve İsa'nın onlar için de çarmıha gerildiğini bildirdiğini, hiç gülmeyen, İlan etti. Tanrıdan McKinley'e bu haber gelince Cumhurbaşkanı papazlara anlattığı biçimde, hükümetin resmi haritasını çağırması ve kendisine, bundan böyle, basacağı bütün haritalarda Filipinleri Amerikan toprağı olarak işaretlemeyi emretmiş. Ama bu adaların zaptedilmesi Cumhurbaşkanının umduğu kadar kolay olmadı. Yalnız Filipinlerde, bağımsızlıklarına uğruna A.B.D. e karşı savaşan yerlilerin şehit sayısı altıyüz bin olarak tahmin edilmektedir. Amerikan ordusunun üçü olarak kayıpları 4 bin 3 yüzdür. Amerikadaki emperyalizm düşmanları, meneketlerinin Filipinler halkına ne gibi haklar tanımayı tasarladığını sordukları zaman, McKinley'in cevabı şu oldu: «Kurtarılanların kurtarıcılara ates açtıkları bir sırada, kurtarılanların hürriyet ve hükümet sorunları gibi önemli konuları konuşmak uygun düşmez.»

İşte Johnson'un seleflerinden biri, böyle konuşuyordu. Bir de insanın aklına bir başka Amerikalının, Deniz Piyadeleri Generali C. Wright Mills'in sözleri geliyor. Bu Amerikan generah 33 yıl süren askerlik hayatında zorbalıkla dünyanın çeşitli ülkelerini nasıl Amerikan tröstleri için elverişli gelir kaynakları haline getirdiğini uzun uzadıya anlattıktan sonra şöyle diyor: «Alkapone sadece birkaç şehri haraca kesebildi. Biz Amerikan deniz piyadeleri ise üç kut'ada işimiz yürüttük!»

Söz konusu propaganda broşüründe kaleme alanlar şunu biliyorlar ki, Türkiyede aldatılabilecek safdillerin sayısı sandıklarından çok daha azdır. Biz Türkler, hürdumuzun emperyalistlerle değil, millî bağımsızlık savaşında içindeki ülkelerle kader birliği halinde olduğumu iyice kavramak üzereyiz. Amerikan propaganda broşürlerini gerektiği gibi yorumlamakta kusur etmeyeceğiz.

«toplumu etkilemenin birinci şartı, toplumu taban sınıfları tarafından etkilenmektedir» sözünün emrettiği yöne gitmelerine bağlıdır. Ama ben, bunun «meli, -meli» yanını, yazdığım yazı dizisinde kaç kere tekrarladım, nasıl oldu da Dino'nun gözünden kaçmış? Herhalde yeteri kadar belirtmemişim. Türk okuyuşlarının ve ya onlardan gelen yöneticilerin o yola gitmemiş olmaları halk veya taban sınıflar ile bu yöneticiler arasındaki ilişkinin öyle pek me-

kanlık bir ilişki olmadığını göstermiyor mu bize?

Üçüncü itiraz: Dino bunlardan sonra benim fikirlerimde «halk iradesi» ile devrimcilik arasında bir zıtlıkma olduğu kanısının bulunduğunu sonucuna varıyor. Bu endişesinde ne kadar haklı olduğunu Yön'e gönderilen bir okuyucu mektubundan söz etmekle göstereceğim. Dino'ya göre ben «Halk devrimciligi değil gericiğini istiyor» anlamına anlaşılacak şeyler söylemiş oluyorum ve bunun-

la aydın kafasındaki halka karşı küskünlükten doğma yanlış bir genel düşünüşü ifade etmiş oluyorum. Ben yazdıklarından nasıl böyle bir anlam çıkarılabileceğine şaşır dururken, Yön'ün III inci sayısında Çarşamba'nın Eğercili köyünden mektup yazan Bay Temel Bayraktar'ın hakikaten böyle anladığını görünce Dino'nun endişesine hak verdim. Sayın Bayraktar, Dino'dan yana değil, benden yana olduğumu yazıyor, ama ne yazık ki ben kendisinden yana değilim. Ben yazımda onun dediği gibi «halka dayanmadan da olsa toplumsal dönüşümcülük» ilkesi diye bir ilke ileri sürmüş değilim, öyle bir ilkenin gerektirdiği bir fikre de asla katılmıyorum. Yalnız sayın Bayraktar'ın bana bir iyiliği oldu: benim anomalisini göstermeğe çalıştığı okumusun çok tipik bir örneğini vermiş oldu. Böylece benim ne demek istediğimi, Dino'nun itiraz veya endişesine karşı daha iyi anlatabilirim. Bu çok ilginç mektup, birçok okumuşların o tesbit etmeğe çalıştığı anomali ve paradokslu durumunu ne kadar iyi gösterir: Benim konum bunun böyle olmakta olduğunu göstermekti, fakat ben «bu doğrudur, böyle olmalıdır» demedim. Öyle olduğu halde, aydın hâlâ onu benim demek istediğimi anlamda değil, kendi kafa yapısına uyacak, hattâ onu tekil edecek anlamda anlamış.

Bu araya şu noktayı katmak isterim: halkın iradesini serbestçe göstereceği şartlar olmadıkça halkın davranışına bakarak onun gerçiklikten yana gibi gözükmesine küsmemek gerek. Bu çok doğru, ancak halkın iradesini serbestçe göstereceği şartlar zembille gökten inmez. Ve asıl mesele, asıl dava da budur, okumusun bu şartların yaratılmasındaki rolü meselesidir. Bakın sayın Bayraktar ne kadar bunalmış ve umutsuzlaşmış, yüzü beklemeliyiz, diyor. Okumusunun anladığı anlamda yani halkın «değer yargıları» dediği şeyi «akılçılık» vaaz ve nasihatları ile veya onlara karşı zor kullanma yolları ile yoketme anlamında yüzüyl değil, dört yüzüyl uğraşsa gene de muvaffak olamayacaktır. Ayam, İmam-Hatip okulunun halkı etkilediği halde kendisinin etkililememesinin nedenlerini anlamak zorundadır ve bunda kabahati halkın «kafa» sındaki «değer yargıları» na yüklemekle kendini haklı çıkaramaz. Mesele, halkın «kafa» sındaki «değer yargıları» ile aydının «kafa» sındaki «değer yargıları» çatışması şeklinde anlaşılabilir. Aydın hep sayın Bayraktar'ın o kadar yüreğinden yakındığı olumsuz sonuçta ve umutsuzluğa varacaktır. Onun her şeyden önce, Yaban romanı kahramanının rolünden çıkması gerektir. Toplumla, İmam-Hatip okulundan daha lüzumlu olduğunu eylem ile, iş ile isbat etmesi gerektir; bunu da örgütsüz, tekbaşına, sadece soyut akılcılığa tapan bir aydın kişi sıfatıyla yapamaz, çünkü böyle bir kişi toplumda bir anomali'dir.

Burada belki yer yok ama, bir noktayı da kaydetmek isterim: halk iradesinin kendini aşması, fandanması serbestçe ifade etmesi şartı kendiliğinden gerçekleşse bile korkarım ki yeterli değildir; devrimci bir kadronun ondan etkileneceği gibi sadece pasif olmayan, aynı zamanda aktif de olacak olan bir rolü olması gerektir, sanırım.

En sona bıraktığım ve Dino'nun eyleşirmesinin asıl konusu olmayan nokta Gandhi ile ilgili olanıdır. Hele bu noktada kendimi ona bütünün yanlış anlatmışım. Kısaca açıklıyayım: ne Gandhi'yi Türk aydınına, Atatürk'e üstün bir örnek olarak gösterdim, ne de Hint kurtuluşunu sadece o gerçekleştirdi, dedim. Ancak ileri aydınım geçmişte bir yıldız gibi akıp geçen bir Atatürk mucizesine bel bağlayarak bir Mesihbekekliliğe (Messianizm'e) bel bağlamasını öğütleyecek günlerde değiliz. Türk aydını, Atatürk'süz olduğu zamanların kendine yüklettiği özevi daha başka ne gibi yollarla başarabileceğini enkonu düşünmesi gerektiğini hatırlatmak için o misal verdim.

Grevlerin durdurulması

Ataş Rafinerisi İşçileri Sendikası tarafından verilen grev kararı, hükümetçe durduruldu. İkinci de fadır ki hükümet, Mersin Rafinerisinde grevi durdurma kararı alıyor. Birincisinde olduğu gibi ikincisinde de, hükümetlerin grevi durdurmak için dayandıkları gerekçe «millî güvenlik» düşüncesidir.

Gerçekten millî güvenliğin gerektirdiği hallerde hükümetlerin grevleri durdurabilmek yetkisinin ve bu yetkiyi kullanıp kullanmamanın takdirinin de hükümete ait olmasına esas bakımından kimse itiraz edemez. Bununla beraber, ilk Ataş grevinde, sonra demiryolları grevinde olduğu gibi, bu sonuncu grevde de hükümetin gerekçe olarak «millî güvenliği» ileri sürmesi, hükümetlerin kanunla kendilerine tanınmış olan yetkiyi yerinde kullanmadıkları göstermektedir. Amerika Birleşik Devletlerinden Yunanistan Hollandanın Aden'e kadar dünya'nın birçok yerlerinde demiryollarında, rafinerilerde daima grevler rastlanmaktadır. Bu grevler aylarca sürdüğü ve hayatı tamamen felce uğrattığı halde millî güvenlik düşüncesi ile grevlerin durdurulduğu ender rastlanan bir olaydır. Üstelik grevler yüzünden bu ülkelerden hiçbirinin «millî güvenliği» de tehlikeye girmediği görülmüştür.

Denebilir ki, Türkiye için bir Kıbrıs meselesi vardır, ve bu mesele «millî güvenlik» ile ilgilidir. Aslına bakarsanız Kıbrıs meselesi yalnız bizim için değil, Yunanistan için de vardır. Fakat Yunanistan bu gerekçe ile grevleri durdurma yoluna gitmemektedir. Kaldı ki, Kıbrıs dolayısıyla Türkiye herhangi bir harekete geçtiği takdirde Türk işçisinin greve derhal son vererek işleri başına döndürmelerini memleketi yönetenlerin herkesten iyi bilmeleri gerekir.

Grevleri durdurmak için hükümetlerin sık sık «millî güvenlik» gerekçesine dayanmalarının asıl zararı, memleketin millî güvenliğinin her grev hareketinde kolayca tehlikeye girebilecek nitelikte olduğu hususunda yaratılabilir. Yukarıda belirttiğimiz gibi diğer memleketlerin millî güvenlikleri herhangi bir grev sebebi ile tehlikeye girmez. Çünkü Türkiye'nin millî güvenliğinin tehlikeye gireceğinin hükümetlerce kabulü bu bakımdan son derece tehlikelidir. Genel olarak grevlerin millî güvenliği sarsacak hale gelebilmesi için, bunların uygulanması ve uzun süre devam etmesi gerektir. Ancak bundan sonraki ki grevlerin millî güvenliğini sarsabileceği ileri sürülebilir. Daha grevler başlamadan ve bunların ne kadar süreceği ve doğuracağı sonuçları belli olmadan millî güvenlik gerekçesi ile durdurulmaları işçilerin sosyal ve ekonomik haklarını engellemekten başka bir işe yaramamaktadır. Belki işçilerin greve başlamalarından kısa bir süre sonra, hattâ sadece grev tehdidi sonunda tarafların bir anlaşmaya varmaları mümkündür. Bunu grev başlamadan kestirmeğe imkân yoktur. Böylece grev kısa bir süre sonra sona ererek ulusal ekonomiyi ve millî güvenliği hiçbir zarar vermeden işçiler isteklerini işverenlere kabul ettirmiş olabilirler.

Bütün bu sebepler yüzünden 275 sayılı kanunla hükümet grevleri durdurma yetkisinin verilmiş olması, işçi hareketine fayda değil zarar getirmektedir. Vâkıh hükümetin bu yetkisi bir süre ile sınırlandırılmış ve bu yetkiye karşı ilgili sendikaların kanun yoluna başvurması hakkı tanınmıştır. Fakat, grevlerin etkisiz işverenlere grevleri kabul etmelerine imkân veremeyecek bir süre içinde başlamasıyla mümkündür. 275 sayılı kanun grevleri karşı tedbir alınabileceği için işverenlere esasen uzunca bir süre sağlamış bulunmaktadır. Bu sürenin bir de hükümetler tarafından uzatılması grevlerin etkilerini tamamen hiçe indirmektedir. Bu süre içinde işve-

SENDİKALAR ve MİLLİLEŞTİRME

Son zamanlara kadar Türkiye'de ileri bir sendikacılık anlayışı bulunduğunu söylemek mümkün değildi. Gerçekten sendikaların çoğu dönünce devletin elinde bir kadronun elinde bulunmaktadırlar. Bunlar sendikaları, işçilerden aldıkları ücret karşılığında, işçilere ücret zammı sağlamak için «fektik bir büro» olarak görmektedirler.

İşçilerin içinde buldukları yaşama ve çalışma şartlarının memleketinin tüm şartlarından ileri gelip gelmediğini, işçi sınıfının kurtuluş yollarının neler olduğunu ve metodlarını, kapitalizmin geçmişteki ve bugünkü durumunu ve buna benzer birçok sosyal ve ekonomik meseleleri ne düşünmektedirler, ne de bu sorulara cevap verebilecek kudrettedirler.

Türkiye'de çalışan işçilerin ve sendikaların çoğunluğunu temsil eden Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu bile işçi meselelerinin diğer sosyal ve ekonomik meselelerle ilişkileri üzerinde gerektiği gibi durmuş ve bunlara bulunacak çözüm yollarının işçi meselelerini de çözeceklerini dikkatle düşünmüş değildir.

Sebepler ne olursa olsun, bu tutum, işçi meselelerinin çözülmesi yolunda faydalı olmak niteliğini yavaş yavaş kaybetmeğe başlamıştır.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve ona bağlı sendikalar karşı işçiler arasında başlayan «başkaldırı» hareketlerinin sebebinin bu noktada aramak gerektir. Gerçekten Türk-İş, bazı yöneticilerinin özel olarak görüşlerini belirtmiş olmalarına rağmen bir işçi örgütü olarak ulusal meselelerde belirli görüşlere sahip olmadığı gibi, tesbit ve ilan ettiği görüşlerinin de gerçekleşmesi için tam bir mücadeleye girişmiş değildir.

Aynı tenkidî Türk-İş'e bağlı sendikaların bir çoğu için yapmak mümkündür. Bugün herkeşce anlaşılıyor ki, işçinin kalkınması ancak memleketin kalkınması ile mümkündür. Bu da Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığı kavuşması ile mümkündür. Başka ülkelerin hele geri kalmış ülkelerin işçi sınıfı, memleketlerinin politik ve ekonomik bağımsızlığı için mücadele ederken, bizde sendikalar bu mücadeleye gerektiği ölçüde katılmamakta, hattâ kendilerini bu mücadelenin dışında saymaktadırlar. Tecrübeler göstermiştir ki, ulusal bağımsızlık ekonomik ve politik kurtuluş mücadelesine katılmayan bir işçi sınıfını bu mücadelede sonuna elde edilen sonuçlardan tam olarak payını alamamakta ve söz sahibi olamamaktadır. Başka bir deyişle bu çeşit bir hareketsizlik içinde bulunan bir işçi sınıfı sosyal mücadelelerin öncülüğünü vassını kaybetmektedir.

Sosyal adalet, toplu sözleşme ve grev hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşleri gibi politik hak ve hürriyetler uğruna Türkiye'de sendikaların geçmişte yürüttükleri mücadeleye pek parlak olmuştur. Memleketin ileri kuvvetleri bu hakların Anayasaya alınmasında mücadele etmemiş olsalardı, belki bugün sendikalar toplu sözleşme ve grev hakkından yoksun bulunacaklardı. Nitekim, zamanın hükümetlerine grev hakkı istemedikleri yolunda telgraf çeken sendikaların bile çıktığı unutulmuş değildir.

Bu duruma göre, işçi sendikalarının ve sendika yöneticilerinin sosyal meselelere karşısında daha etraflı ve sistemli bir mücadeleye girişmelerinin zorunluluğu kendiliğinden anlaşılmalıdır.

Buna rağmen sendikalar, kendilerini bu sosyal mücadelenin dışına itmek isteyenlerin tekliflerine, onlara toplum içindeki gerçek yerlerini göstermeğe çalışanların faysiyelerinden daha çok itibar etmektedirler. Bugün sendika yöneticilerinin çoğu sendikaların ancak kapitalizmle var olabileceğini sanmakta ve bu sebeple kapitalist olmayan bir kalkınma yolu için mücadele etmemektedirler. Hattâ kapitalist olmayan bir düzenin her şeyden önce sendikaları ortadan kaldıracığını ya da sendikala-

rın rolünün hiçe ineceğini ileri sürerler bile vardır.

Bu gidip, işçiler arasında ve sendika yöneticilerinin bir kısmında hoşnutsuzluk yaratmağa başlamıştır. Millî Sendika olarak tanınan güçlü sendikaların ayrılan işçilerin sayısı gittikçe çoğalmaktadır. Örneğin bir zamanlar memleketimizin bütün petrol işçilerini bünyesinde toplamış olan Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri Sendikasının atom işçisi bir tek üyesi kalmamış, Kocaeli bölgesi petrol endüstrisinde çalışan işçilerin çoğu bu sendikadan ayrılmış ve son olarak Batman'da 2 bine yakın petrol işçisi bu sendikadan üyeliğinden çekilmişlerdir. Örgütlenmedeki bu parçalanmaların kabahatini sendika yöneticileri kendilerinde ve yanlış tutumlarında arayacak yerde, tutumlarının günahını başka sebeplere bağlamayı daha kolay bir çözüm şekli olarak görmekteydiler.

Şimdi petrol işçileri yurdun çeşitli bölgelerinde ayrı ayrı sendikalar halinde yeniden örgütlenmekte ve bir federasyon etrafında toplanmış bulunmaktadır. Bu sendikaların ve onların kurdukları federasyonun bugün için kuvvetli birer işçi örgütü oldukları söylenemez. Bunlar yeni olduklarından mali yönden zayıftırlar. Fakat buna karşılık bu yeni sendikaların ve federasyonun «fikir» ve mücadele ruhu bakımından «kuvvetli» olduklarını söylemek mümkündür.

Nitekim bir yandan Türkiye Petrol İşçileri Sendikaları Federasyonu ve Türk-İş dışındaki bazı sendikaların kurdukları Dayanışma Konseyi, petrolerimizin millileştirilmesi yolunda bir kampanya açmış, böylece ulusal ve ekonomik meselelerde öncülüğünü ele almış bulunmaktadır.

Bugün Türkiye ekonomik bağımsızlık ve ulusal kurtuluş savaşı içindedir. Bu savaşı kazanmadan ne işçinin, ne köylünün, ne de esnafın memur ve halkın yaşama ve çalışma şartlarını düzeltmek mümkündür. Bu savaşta en çok ezilenlerin, yani çalışanların en başta olması gerekmektedir. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu kendisine karşı kurulan işçi sendikaları Dayanışma Konseyinden daha güçlü olduğu gibi, Türk-İş'e bağlı sendikalar da tek tek güçlü örgütlerdir. Üye bakımından da Türk-İş ve ona bağlı sendikalar elbette Türk işçisinin çoğunluğunu temsil etmektedirler. Bu duruma göre, sosyal mücadelenin bayraktarlığını Türk-İş ve ona bağlı sendikaların yapmasında daha tabii bir şey düşünülemez. Fakat olaylar maalesef bunun aksini göstermektedir. Petrolün millileştirilmesi bugün Türkiye'nin ekonomik ve politik bağımsızlığı kavuşması için 1 numaralı problemi haline gelmiştir. Millileştirme savaşının kazanılmasında en büyük rol, elbette petrol endüstrisinde söz sahibi olması gereken ve millî sendika olan Petrol-İş'e ve onun bağlı bulunduğu Türk-İş'e düşmektedir.

Hal böyle iken, bu mücadeleye Türkiye Petrol İşçileri Sendikaları Federasyonu ve Türkiye İşçi Sendikaları Dayanışma Konseyi son bir bildiri ile katılmış, böylece kendilerine büyük bir itibar sağlamışlardır.

Türk-İş ve ona bağlı sendikalar için Türk işçi sınıfının bütününü kurtarmak ve sosyal mücadelelerde işçi sınıfının öncülüğünü sağlamak imkânları tamamen ortadan kalkmış değildir. Nitekim Türk-İş idare heyetinde görevli bazı sendikacılar Türk-İş idare heyetinin toplanmasını sağlamışlardır. Bu toplantının ağırlık merkezi herhalde Türk-İş'in çeşitli sosyal meselelere karşısındaki tutumunun tesbiti olacaktır.

Öyle umulur ki, Türk-İş ve ona bağlı sendikalar daha vakit varken gerekli tedbirleri alarak işçi sınıfının istek ve emellerine daha uygun bir politikayı tesbit etmeyi ve işçi sınıfını sosyal mücadelelerin öncülüğüne geçirmeyi başaracaklardır.

Adil Aşçıoğlu

renler stoklarını arttırmakta, malın büyük bir kısmını başkalarına devrederek bunların grev sırasında sürümünü garanti altına almaktadırlar. Böylece grev, işverenlere karşı ekonomik bir baskı aracı olmaktan çıkmaktadır.

Şimdi Ataş İşçileri Sendikası hükümetin grevi durdurma kararına karşı Danıştaya başvurmuş bulunmaktadır.

Hükümetin grevleri durdurması karşısında işçi teşekküllerinin tepkileri farklı olmaktadır. Ataş İşçileri Sendikasının bundan önceki grevinde bu sendikaların Türk-İş'e üye olmaları yüzünden gerek Türk-İş, gerekse Ataş işçilerini kendi bünyesine alamamış olan Petrol-İş Sendikası hükümetin

grevi durdurma kararı karşısında hiçbir tepki göstermemişlerdir. Aksine Petrol-İş Sendikası aynı işkolundaki Ataş İşçileri Sendikası'nı kendisine rakip gören grevin kanunsuz olduğu yolunda hükümetle telgraf çektiği, sonradan Petrol-İş Batı'da greve gitmek istediği zaman da diğer sendikaların aynı yola saptığı bilinmektedir. Bugün her iki sendika yine aynı durumlara karşı karşıyadırlar. Yani Ataş İşçileri Sendikası'nın grevi hükümet kararı ile durdurulduğu bir sırada, Petrol-İş Sendikası, Türkiye Petroleri A.O'na karşı grev kararı almağa hazırlanmaktadır. Tabii ki, şu sırada Petrol-İş Sendikasının alacağı grev kararı da aynı âtibete uğra-

yacak, yani hükümet tarafından durdurulacaktır. Bu durum, sendikalar arasındaki rekabete rağmen amaçların ve mücade yollarının aynı olduğunu göstermektedir. Buna rağmen bazı sendikacılar bu gerçekleri bir yana bırakarak sendikaların başında kalabilmek için işçi hareketinin birliğini bozmakta bir sakınca görmemektedirler. Bu sendikacılar kendi mevkilerini koruyabilmek için rakip sendikalara karşı gerektiğinde işverenlere gerektiğinde hükümetlere işbirliği yapmakta hiçbir sakınca görmemektedirler.

Bu tutum, sendikaları gittikçe parçalamakta ve işçilerin örgütlenmesi bir türlü gerçekleşmemektedir.

TÜRK EĞİTİMİNDE DIŞ ETKİLER: II

Amerika'nın milli eğitimimize indirdiği darbe

M. Şükrü Koç

İlköğretim sistemi İngiliz, Avusturya, Fransız karışımından meydana gelmiş bir uygulama içindeydi. Fakat Orta Avrupa fikri ve uygulamasına taraftar olanlar idare kadrolarındaydı. Viyana ve Berlinde eğitim görüp dönenler, Dewey'nin deyişleriyle kurmaylar işbaşında bulunuyordu. Ortaöğretim ise Galatasaray modeline göre geliştirilecek bir Fransız modası içindeydi. Teknikçiler Belçika - Alman eğitim görüşlerine sahip kimselerin elinde bulunuyordu. Yücel, bütün görüşleri bir kenara bırakarak, bir yeni eğitim çalışmasına girişmek istiyordu. Hazırladığı «Türkiye'de Tahsilin Bugünkü Durumu ve Ana Meseleleri Hakkında Rapor» da belli başlı konular toparlanmış ve kamu oyuna sunulmuştu. Tarihsel önemi bakımından 1939 başında Türkiye'nin meselelerinin ne olduğu ve nasıl çözüm yolları teklif edildiğini gösteren bu rapor üzerinde biraz durmak gerekiyor:

İLKÖĞRETİM

Eğitimimizin ve kültürel, sosyal, ekonomik kalkınmamızın en başta gelen meselesi ilköğretimi halka götürmektir. 40 bin köyden 32 bininin nüfusu 400 den azdır. Bütün köylerde 4300 okul ve 7000 öğretmen vardır. Köy çocuğunun % 25 kadarı okutulabilmektedir. Şehirlerde ise bu oran % 81 dir. Bu itibarla, ilköğretimi köye yöneltecek tedbirler alınmalıdır. Bunun için de ilköğretim politikası şu şekilde teklif ediliyordu «Cumhuriyet, eğitim yönünden be-nüz yeterli kadar başarılı ve verimli sonuçlar alamamıştır. Yeni ve hızlı atılışlara ihtiyaç vardır»

Köye yöneltecek ilköğretim sadece okuma yazma ve hesap öğretimine dayanmamalı aynı zamanda, köylüye devrimleri tanıtmalı teknik bilgi ve hüner öğretmeli, özellikle istihsal arttırıcı öğretim metodları uygulanmalı, makine kullanma alışkanlığını herkeste öğretebilmeli, askere giden genç köylülerin işlerini kolaylatırmalıdır. Bu iş ise, köyden seçilmiş köy sarti ve ihtiyaçları içinde yetiştirilmiş ekonomik ve sosyal kalkınmaya dair bilgi ve hünerleri olan yeni tip eğitimcilerin hazırlanmasıyla olur. Bunun dışında yeni bakıma başlıca derslerinden birisi teknik öğrenimi yaygınlaştırmaktır.

TEKNİK ÖĞRETİM

Ekonomik kalkınmanın ikinci kademesi, hızlı ve yaygın bir teknik öğretim düzeni kurmaktır. Memleketin sanayileşmeye başlaması (yıllık sanayi planları devresi içinçeydik) ordunun motorize olması makinenin gündelik hayata daha çok sayıya ve ölçüde girmesi bunu zorunlu kılıyordu. Öte yandan, Yeni devletin ilk yıllarında, kamu hizmetlerini yürütecek memurları yetiştirmek politikası gereği olarak, ilse ve ortaokullara verilen eğitimi ihtiyacının karşılanması sebebiyle ken-jillikinden kalkmak durumundaydı. Artık devletlere memur yetiştiren okullar yerine sanayi ihtiyaçları için insan yetiştiren okullara dönmek şarttı. Bunun için Ankara'da bir Teknik Üniversite buna bağlı teknikumlar kurulması teklif edil-yordu.

ORTA ÖĞRETİM

Orta öğretimde uygulanan sistem, ka-lem efendisi kravatlı personel yetiştirme esasına dayanıyordu. Bunun yerine, her biri başlıbaşına bir eğitim kademesi ola-cak ilk ve ortaöğretimi yeniden ayarla-mak isteniyordu. Mesela ilköğretim 5 yıl-ık ilkökulla 3 yıllık ortaokulu içine alan bir bütün otmah, meslekli yönetmelere ve akademik kabiliyetlerin gelişmesine imkân veren bir program uygulanmalıydı. (Bugün kuzey Avrupa'da ve Anglosak-sinlardaki Comprehensive okul) Lise ise Üniversiteye öğrenci hazırlayan genel küll-tür veren standard bilginin ölçüsü olacak bir okul olmalıydı. Bunu yapmak için il-selele Üniversiteler arasında işbirliği kurulmalıydı. Köy kaynağından gelen ze-

ki fakir çocukları yüksek öğrenime ka-vuşturmak için devlet parasız yatılı bur-sularını genişletmekle birlikte köy okulla-rının ilk 3 yıllık kısmında parlak sonuç gösteren çocukları lisede yatılı okutarak üniversiteye sevk etmek tedbirleri düşün-ülüyordu.

YÜKSEK ÖĞRETİM

Türk devrimlerinin felsefesini yapı-cak, milletlerarası münasebetlerimiz dü-zenleyecek yüksek teknik ve idare perso-neli ihtiyacını karşılayacak kadrolar ün-versite ve yüksek okullarda hazırlana-caktı. Bunun için de Üniversite eğitimini halklaştırmak Ankara'da ve Doğuda bir-er üniversite açmak ilk hedefler arasına alınmalıydı.

TAKLİTÇİLİĞİN ZARARLARI

1939 Eğitim Şurasından geçen bu telkinler, aynı anlayış ve görüş birliği içinde uygulamaya sokulamadı. Bunda çeşitli sebeplerin yanı sıra, yabancı uz-manlardan çok dışarıda eğitim görüp idare kadrolarında bulunan yerli uz-manların saplantılarının büyük etkisi ol-muştur. Örneğin, teknik öğrenim için bütün yabancı uzmanlar ve Rusyaya gi-den Türk hevetinin tavsiyesine, Şuranın telkinlerine rağmen, Türkiye'nin ihtiyacı olan tipte okullar sistemine gidilemedi. Bunun yerine, Almanya'da veya Belçika'da Technische Hochschule tipindeki okullarda okumuş Türk eğitimciler, oku-dukları okulları model kabul ettirdiler. Bu tip okulların büyük zaafı, alt kade-mede teorinin üst kademe de iş eğiti-mi uygulamalarının eksikliği idi. Ayrıca bu okulların endüstride son derece iler-lemiş, modern teknik iş bölümüne göre imalata yönelik ülkelerin ihtivaclarına uygun olarak kurulmuş, ya da yö-neltilmiş oldukları dikkate alınmadı. Sa-nat enstitüleri ve teknik okullarımız bu etkiyle kurulduğu için, bugünkü çık-mazlar içine sapsanmış bulunmaktayız. Piyasa ve ülke ihtiyaçlarına uygun ni-telik ve sayıda personel yetiştirmeyi planlamayıpımızdan ötürü, sanat oku-ları mezunları iş bulamaz, endüstrimiz de ihtiyacını içerden karşılayamaz duru-ma düşmüştür. Kademeleer arasında ge-rişler de tanınmadığı için, teknik eğitim itibarsız bir hâle gelmiştir. SSCB'ne gi-den heyetin teklif ettiği teknikumlar ku-rulsaydı, bir fabrikaya işçi olarak gire-bilen bir genç, teknikum eğitimini yü-rüterek o fabrikanın müdürlüğü için kapıyı açan mühendisliğe kadar yükse-len bir eğitim görebilecekti. Öte yandan eğitim gören kimse, istihsalin de içinde veteseceliğinden pivasada kolaylıkla iş bulacak, hem teoride, hem de pratikte kuvvetli bir teknik adam olarak hayata atılacaktı. Yücel'in âdeti muhtarîyet ta-nındığı R. Uzel'in teknik âdetini anlayışın kişiselliği ve Avrupasentrik oluşu, hatalı bir yol seçilmesinde önemli rol oynamıştır.

ORTAÖĞRETİM

1939 dan sonra 10 yıl süreyle orta öğretimde yaygınlaşma yerine seviye-lendirme çabası hâkim oldu. Fakat Şu-ranın kararlaştırdığı 8 yıllık ilköğretime dayalı lise yerine, 5 - 3 - 3 sistemi uy-gulandı. Bunun sonucu olarak, orta öğ-retimde halkçılık ilkesi uyutuldu. Nite-kim 1950 den sonra, çok sayıda ortaokul ve lise açılması sağlandı. Bugün, Türkiye nüfusunun sadece %30'unun çocukları ortaöğretim nimetinden fay-dalanabilmektedir.

Bu sonuçta, Fransa'da eğitim görmüş ortaöğretimcilerin, idare kadrolarında kendi kişisel görüşlerini uygulama im-kânı bulunmuş olmasının payı çoktur. Yü-

cel ortaöğretimi de yarı muhtar bir dur-umda H. Ardıç ekibine teslim etmişti.

MİLLİ DENEME:

KÖY ENSTİTÜLERİ

Denilebilir ki 1939 Şurasınca alınan kararlardan yalnız köy eğitimi ve ilk-öğretimle ilgili olanlar ciddi şekilde uy-gulama imkânı buldu. Bunda ilköğretim dairesini yürüten Tonguç'un kişisel gö-rüşleri rol oynamakla birlikte, (Tonguç hiç bir yabancı eğitim ekolünün etkisin-de değildi) Devlet Başkanı ile Eğitim Bakanının bu alana özel önem vermele-rinin payı da büyüktür. Köy eğitmen kurslarını, köy öğretmen okulları ve enstitüleri, onları yüksek köy enstitüsü takip ediyordu. Hepsini de köy eğitimini bir bütün içinde ve aynı hareket nokta-sından ele alıyordu: Yaygınlıkta hız ve iş içinde eğitim yaparak ekonomik kal-kınmaya etkili okul sistemi kurmak.

YÜKSEK ÖĞRETİM

İsviçreli Malche'nin reorganize ettiği, bir aralık Alman asıllı kürsü profesör-lerinin âdeti yeniden kurduğu üniver-sitemiz, Alman geleneğine uygun olarak içe dönük ve bilimsel araştırmaya ilkesi-ne ağırlık veren bir yola girdi. Halkla yakından ilgi kuran, üniversiteyi halka, halkı üniversiteye götüren Anglosakson geleneğinin aksine, bizim üniversiteleri-miz fildişi kulelerine çekilmekte gecik-mediler.

1950'ye kadar Türk eğitimi yabancı-lardan fikir, personel, malzeme yardımı almalarına rağmen, kendi yağı ile kav-rulmayı ve milli haysiyetini korumayı özellikle göz önünde tutuyordu. İlköğ-renimde başarılı milli ve hattâ milletlere-rast eğitimsel değerlerde sonuçlar ortaya konmuştur.

1950 DEN SONRA :

SAM AMICA EĞİTİYOR

1950 - 1960 arası eğitim sistemimiz üzerinde konuşurken, bu aradaki Türk iç ve dış politikasıyla, ekonomik ve so-syal ilişkilerin yönü ve karakterini hatı-rdan çıkarmamak gerektir. Bu devrenin belli başlı tipik sorumlusu Tevfik İle-ri'dir. Ancak, meslek dışından gelen bir kişi olarak, kendisinin eğitimin sistem ve muhtevası üzerinde başlangıçta bu-lunmayan fikirlerini, müstesarından edindiğini belirtmek gerekir. Yeni İkti-darın dış politikası Amerikaya sımsıkı bağlıydı. Her şey bu bağlılığa göre dü-zenlenecekti. Nitekim öyle de oldu. Re-şat Tardu'nun telkinleriyle Amerikan eğitimiyle ilk ilişkiler kurulmaya başlan-dı. Bunun için de vaktiyle Amerikada öğrenim yapmış Türk öğretmenlerine Bakanlıkta önemli idare görevleri veril-di. Bu öğretmenler 1940'dan önce Amerikada öğrenim yaptıkları hâlde, fazla itibar görmemiş, daha ziyade öğ-retim işlerinde istihdam edilmişlerdi. Bu bakımdan kurgun ve küskümlüler bakan-lığa. Eğitim sisteminin «Amerikanlaş-tırılması» hareketi başlanınca bunlar bir-denbire itibar kazandılar. Kendi gör-düklerinin en iyi, kendi bildiklerinin en doğru olduğu zehabında bulunan bu kadro, Amerikanın Türkiye'de bulunan misyonlarıyla da temas ve dostluk için-de bulunuyordu.

İlk olarak, Türk eğitiminin en önem-li konuları sayılan ilköğretim, köy eğiti-mi ve halkeğitimi alanlarında Ameri-kalı uzmanlar getirilerek, onların lider-lüğünde kendilerinin de katılacağı bir survey (tarama) yaptırılmaya gidildi. Bu arada, kendi alanlarında gerçekten isim sahibi, değerli birkaç Amerikalı uz-man Türkiyeye davet edildi. Bunlardan köy eğitimi uzmanı, Florida Üniversite-sinden Kate Wafford, Boston'dan Wil-liam Kvaraceus ve Dickerson gibi ps-i-koloji ve halk eğitim otoritelerinin adı sayılabilir. Bu uzmanlar, Türkiye'de uzun süre gezi yaparak, eğitim sistemimizin belli yönlerini anlamaya çalışmışlar, ayrıntılarından sonra da raporlar vererek tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bazıları da eğitim kurumlarımızda bir süre ders ve seminerler vermişlerdir. Ayrıca Wafford, giderken, kendisiyle birlikte 25 kadar Türk öğretmenini de beraberinde götü-rerek, bakanlıktaki kadronun sayıca ar-tısına yardım edecek bir sosyo - politik harekete yardım etmiştir. Genel olarak ilköğretim ve köy eğitimi ile halkeğitimi üzerinde inceleme yapan bu uzmanlar, Türkiye'de konuların en iyi çözüm se-killerini bulduğunu, Köy Enstitüleri ve Halkevleri gibi kurumların diğer az ge-lişmiş ülkeler için de çok faydalı ör-nekler olabileceğini belirterek ayrılmış-lardır.

İlk 5 yıllık devrede yeni İktidarın eği-tim sorumluları, Birleşmiş Milletler,

Unesco, Unicef, Care, Ford, Fulbright gibi çeşitli kurumlardan ve daima Ame-rikan tarafı ağır basan çeşitli konularda uzman getirtmeye devam etmiştir. Bu-na paralel olarak, ilk ve ortaöğretimde önemli etkileri bulunan eğitim enstitü-lerine ilgi gösteren Amerikalı öğre-tim görevlisi olarak istihdam etmişler-dir.

AMERIKANLAŞTIRMA

ÇABALARI

1956 dan sonra, Marşal Plânının de-vamı olan ICA ve sonra da AID teşki-lâtları Türkiyeye verince, her teknik, ekonomik, mali, endüstriyel proje ile birlikte bir eğitim profesini de şart ko-muşlardır. Bu yolla, memleket içinde, yardım misyonlarına yardımcı yerli per-sonel yetiştirme ve istihdam düşünül-düğü gibi, doğrudan doğruya siyasi propa-ganda merkezlerinin meşrulaştırılması da öngörülmüştür.

Türk milli eğitiminde 1956'dan sonra, işlere doğrudan doğruya müdahale et-meye başlayan AID Eğitim misyonunun kuruluşu önemli bir dönüm noktasıdır. Hele bu misyonun başına, Almanyada-ki işgal kuvvetlerinin eğitim uzmanı ola-rak gönderilip, Alman okullarını Ameri-kanlaştırmakta başarıları görülen ve as-lında eğitim bakımından hiç bir önemi olmayan Dr. Wrinkle adındaki zat gel-dikten sonra, eğitimimiz direkt olarak yabancı kontrolünun ağır baskısını his-setmeye başlamıştır.

Wrinkle misyonunun iki önemli gö-revi olsa gerek. Birincisi Türk eğitimi-nin üst idaresini Amerikanofil bir kad-roya teslim etmeye çalışmaktır. İkincisi de bu kadro eliyle, Türkiye'de Amerikan sempatanlarının yaratacağı faaliyetleri siyasi açıdan istismar etmek.. Bu gö-revinin yerine getirebilmek için AID mis-yonu iki ayrı metod kullanıyordu: 1 — Kitle hâlinde ve uzman adı altındaki Amerikalı Türkiyeye getirip, eğitim çeşitli kademe ve dallarında söz sahibi etmek. (Mesela yalnız öğretmen yeti-ştirme konusunda 15 kişilik bir kadro ge-tirilip götürülmüştür. (2 — Kitle hâlin-de Türk personeli bazı projeler adı al-tında Amerikaya göndererek yetiştirmek ve dönüşlerinde istihdam yerlerinin tayi-ninde etkili olmak..

Bu amaç ve metodun uygulanması için kaynak olarak Türk lirası ve dola-ra ihtiyaç vardı. Türk parası kaynağına, Amerikan ziraat mahsulleri artığının sat-tır alınması hakkındaki anlaşmanın hü-kümlerine göre Merkez Bankasında blo-ke edilen fonlar sağlıyordu. Dolar için de, Türkiyeye yapılması kabul edilen borç verme anlaşmalarının döviz böl-ümleri, State Department, Fulbright, Ford v.s. yardım fonları kullanılıyordu. Fakat her dolar için, Türk Hükümeti-nin harcamak zorunda kaldığı Türk pa-rasının 25 lira olduğu resmî ağızlarca ifade edilmiştir. Türk milletinin sırtına borç olarak yüklenen kredilerin büyük kısmı «Teknik Yardım» adı altında Tür-kiyeye gelen bu «uzman» adı Ameri-kalı memurlara ödeniyordu. Hattâ aile-lerinin yaz tatil için Capri adasına gi-dip gelişlerindeki uçak biletleri dahi Türk milletinin borç hanesine yazılıyor-du.

AID NE VERİYOR?

Millî Eğitim Bakanlığı idare kadrola-rına oturtulmuş bulunan Amerikanofilere de 4 - 5 ayı yerden başka başka görev karşılıkları olarak para ödeniyor-du. Bu hâl, eğitim meselesi içinde aynı işin yapan insanlar arasında istihdam dengesini bozuyordu. «AID den ne ka-dar alıyorsunuz?» sorusu üst kademe ara-sında sorulmuş olamaz hâle gelmiş ko-nular arasına girmiştir. Bu düpedüz, «Amerikalılara ne kadar hizmet edior-sun» sorusunun bir başka deyişiydi. İlk plânda Bakanlık list kademelerinde bu-lunan Tâlim - Terbiye Kurulu, Teftiş Heyeti üveleri, genel müdür ve muavin-leri seviyesindeki bütün personel, en az 4 aylık yüksek maaşla Amerika gezile-rine gönderildi. Sırayla giden bu kim-seler dönüşlerinde, birer otomobile vur-da giriyorlardı. Süphesiz bunların hepsi de Amerikanofilmiş ya da Amerikan emellerine hizmet edecek seviyeye immiş kişiler değildir. Türk öğretmenleri ara-sında bu serfe-fizliğe düşenlerin sayısı az olmakla beraber, bir devletin bir başka devletin eğitim sistemini kendi etkisi al-tına almak için hanel metodları uyu-ladığını belirtmek bakımından, bun-lara değinmek zorunluğuydu.

AID misyonu, Türk eğitimi için tek-nik yardım anlaşmalarına göre, bazı projeler hazırlayıp getirmişti. Bunların

hepsi de kabul edilmiştir. Belli başlı etki alanı olarak seçilen eğitim dalları şöyle saptanmıştır:

1. Öğretmen yetiştirilmesi
2. Mesleki eğitim
3. Araştırma, ölçme ve istatistik
4. Audiovisual araçlar
5. Eğitim malzemeleri hazırlama
6. Ticaret öğretimi
7. Beslenme ve eğitim hizmetleri
8. Halk eğitimi
9. Eğitim radyosu
10. Yabancı dil öğretimi

Bu projeler için personel yetiştirme işi tamamen AID misyonuna verilmiş bir görev ve haktır. Kimlerin gideceğini onlar seçer, onlar tarafından Ankarada açılmış bulunan Georgetown lisan okulunda 8 - 10 aylık kurslardan geçirilerek İngilizce öğrendikleri farzedilerek, Amerikaya yollanırdı. Bu kurslarda öğretmenlik yapan Türk personel, Amerikanofiller arasından ayrılır, yabancı personelin bir kısmı, buradaki Amerikan subay ve erlerinin eşleri arasından seçilirdi. Kursların neyi ne derece nasıl öğrettiklerini denetleme yetkimiz yoktu. Kurslarda İngilizce bilgisizlikle birlikte, Amerikaya karşı sempatik tavır sahibi olup olmamak da dikkate alınırdı.

Kurslardan geçirilen kimseler, State Department'ca tasvip edilip gönderilen programlar çerçevesinde bir Amerikan üniversitesinde yetiştirmeye tâbi tutulurdu. Dönüşlerinde, bol miktarda ev malzemesi ile yurda giren bu kimselerin nerede istihdam edileceğinin tayininde AID misyonu başlıca söz sahibiydi. İstenilen yere istenilen birisinin tayin edilmeyişi üzerine hemen para yardımının kesileceği tehdidi ile karşılamak daima mümkündür.

EGİTİM FANTEZİLERİ

Bu plân çerçevesinde 7-8 yıl içinde Türkiye'den, çeşitli resmi kurum ve bakanlık merkez ve taşra örgütlerinden Amerika'ya gönderilen Türk personelin kesin sayısı bilinmemekle birlikte, 2 binden fazla olduğu hesaplanmaktadır. Her bursiyere karşılık paralarından, İngilizce öğrenimi ve diğer hazırlıklar

için 6000 TL. harcandığı söylenmektedir. Bu suretle, yalnız milli eğitim kadrolarından 500 den fazla idarecinin Amerika'ya ziyaret etmesi sağlanmıştır. Yetiştirilen bu personelin Türkiye'deki görevleriyle birlikte alacakları para konusunda da AID misyonu müdahalelerde bulunur. Meselâ bu projeler içinde kurulmuş bulunan, «Kitap Hazırlama Merkezi»nde, 16 sayfalık bir çocuk masalının 25 bin lira telif ücretine mal olduğu ispat edilmiştir. Görevlendirildikleri yerlerde çok kere, toplu halde

çalıştırılan ve başlarına bir Amerikalı uzman danışman verilen Türk personelin ne iş yaptığını sormak, faaliyetleri denetlemek uzun süre mümkün olmamıştır. Böyle bir teşebbüs halinde karşınıza AID Eğitim Misyonu çıkmaktadır.

Projelerin çok pahalı olması, projeyi yürüten Amerikalı danışman-uzmanın amaçlarındandır. Ek ödenekleri karşılık paralar fonundan verilen bu kuruluşlar ve projeler, kaynak kesildikten sonra felçli bir duruma düşmektedir. Bundan

da şu amaç gözetilmektedir: «Amerikalılar varken her şey iyi gidiyordu. Onlar ayrıldı, projeler yürümez hale geldi» denilmesi ve Amerika'lı uzmanlar ve Amerikan parası olmaksızın kendimizin hiç bir şey yapamayacağı fikrinin yerleşmesi. Şüphesiz bu, Amerikan hükümeti için, indirekt de olsa, en mükemmel bir siyasal ve kültürel propaganda metodu olmaktadır.

AID misyonunca hazırlanan 10 büyük proje içinde hiç bir ciddi sonuç vereni olmamıştır. Test ve Araştırma Bürosu adı altında kurulan merkez belki bu hükmün dışında tutulabilecek tek örnektir. Buna karşılık, öğretmen yetiştirme konusunda, kendi uzmanlarının da katıldıkları tavsiyelere rağmen, köy enstitülerinin geliştirilmesine yardım edilmemiş bunun yerine «Deneme Öğretmen Okulları» adı altında bir israf ve amaçsızlık veri yaratılmıştır. Liselerin geliştirilmesi için hiç bir ciddi tedbir getirilmemiş, yıllarca en seçkin öğretmenlerin toplandığı, malzemenin vııldığı «Deneme Liseleri» başarısız oluncu, 20 milyon liraya yalnız binası çıkacak olan «Fen Lisesi» gibi bir proje yutturulmuştur. Halk eğitiminde, kendi deneylerimiz ve çalışmalarımız ihmal edilerek ve küçümsenerek «Toplum Kalkınması» adı altında, Hindistan için uydurulmuş bir fantezi resmen kabul ettirilmiştir. Teknik öğretilerde, hemen hiç bir yeni yol ve kurum gösterilmediği gibi, mevcutların geliştirilmesi için de bir yardıma bulunulmamıştır. Sadece, lüks otokolluk okulu, araç geliştirme, filmcilik merkezleri gibi basit ve eğitim değeri az projeler desteklenmiştir.

Ve sonuç olarak, istihsal artırıcı eğitim ilkelerinin uygulanması, metodlarının öğretilmesi yerine, tüketici nesiller yetiştiren, israfçı projelere dayalı bazı fanteziler

Türk eğitim sistemi bu kalın bulutun altından sıyrılacak, yabancıların bilim ve tekniklerini, kendi istediği yerden ve yolla alıp, kendi ihtiyaçlarına uygulamaları da başaracaktır.

ŞİDDETLİ
BAS
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN
KININLI
GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

YENİ AJANS — 2356

TASARRUFLARINIZIN

En iyi şartlarla

DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN:

tek
hedef:

TÜRKİYE

EMLAK & KREDİ

BANKASI

Arıtepe

Nâzım Hikmet'le Bir Konuşma

Nâzım Hikmet'in şiirlerini Fransızcaya çeviren genç şair Charles Dobzynski, 1958 yılında büyük şairle, sanat ve şiir konusunda bir soruşturma yapmıştı. Aşağıdaki yazı bu konuşmanın bazı bölümlerinin çevirisidir.

Dobzynski, Nâzım'a «öncü sanatın durumu» konusunda ne düşündüğünü soruyor.

CEVAP: Benim için, 1958 yılının, 1978 yılının ya da 2000 yılının öncü sanatı aynı şeydir. Sec. tarımın sanat bakımından tehlikelerin en büyüğü olduğunu sanıyorum. Bundan ötürü; kendi anlayışımı başkalarına zorla kabul ettirmeye çalışmıyorum; bütün öteki görüş noktalarının da varolabileceğini düşünüyorum, çünkü hakikat (hiç bir zaman mutlak bir şey değildir) ancak gelişmelerin birliği (ayrılmazlığı) içinde kavranabilir. Ne çesit olursa olsun, öncü bir anlayış belli bir öz ve belli bir biçime (forme) dayanılarak tanımlanabilir. Benim görüşüme uygun olan öncü anlayışa göre öz, yani muhteva, verilmiş insan gerçekliğinin bir yansımasıdır; bu benim için bir zorunluk taşımaktadır. Biçim ise kısıklık ve şaşmazlıktır. Çünkü söyleneni dosdoğru dile getirmek aynı ışığı gibi değil güneşin aydınlığı gibi olmak sözkonusudur.

SORU: Şiir, kimi zaman, insan gerçekliği ile dilin (anlatımın) kıssa ve şaşmaz oluşu arasındaki dengeyi kurmak konusunda engeller çıkaran özel problemleri birlikte getirmektedir. Bundan dolayı, gerçeklikle kısıklık arasındaki dengenin sizce mutlak bir estetik zorunluk olup olmadığını sormak istiyorum. Zorunluka bu nun nedenini açıklar mısınız?

CEVAP: Bir kere daha tekrarlıyorum: Ben başka şiir anlayışlarının varlığını kabul eden bir kimseyim: hitabete dayanan şiir, barok şiir, deneylere dayanan ya da güç tadına varılan şiir anlayışlarını reddetmem. Sanat değerli ve insani değer taşıyan her şe-

yi kabul ederim. Ama seçmek hakkım olduğuna göre bu hakkı kullanıp yalın ve süslerden sıyrılmış bir anlatış tercih ettiğimi söylemeliyim. Şiiri, içinden bir virgül çıkarılınca yıkılacak bir yapı gibi kurmak gereklidir. Şiiri asıl söylemek istenen şey yani şiirin özü anlaşılabilir biçimde kurmak doğrudur. Anlatım (ifade) alanında her imkânı kabul ederim. İçinde özü ve kökü taşıyan yalın ve arı bir anlatış için tercih ettiğimi sorarsanız, bu davranışın, belki de, geleneksel Divân Edebiyatına, ve Doğunun diğer şünce dünyasının soyutlamalarına ve süs düşkünlüğüne bir tepkiden doğduğunu söyleyebilirim.

SORU: Tercih ettiğiniz belli kelimeler ve tema'lar var mıdır?

CEVAP: Sadece edebiyata ya da resme özgü (has) bir dil olmadı gibi özel bir takım tema'ların da olmadığına inanıyorum.

Ben bütün kelimelerden ve bütün tema'lardan yanayım. Bu arada değinmek istediğim bir başka problem var: hence, bir şair söylemek istediğini serbest nazımla olduğu gibi ölçülü ve kafiyeli mısralarla da, gerektiği gibi dile getirebilir. Her şiir bağımsız bir bütündür. Demek ki, her şiir için bu şiirin özüne uygun olan biçimi aramak ve bu biçimi şiire uygulamak söz konusudur. Klâsik ve folklorik biçimler ardarda uygun düşebilirler; ya da yeni biçimler yaratmak gerekir. Sözgeçimi, sonnet biçimini kullandığım zaman (bu memleketimin edebiyatında kullanılan geleneksel bir biçim değildir) klâsik sonnet'i taklid etmeyeceğim ama gelenek içinde yeni bir biçim yaratmağa çalışırım. Öz ile biçim arasında bir birlik olduğu besbellidir ama

öz ile biçim arasında karşılıklı bir etki de vardır. Öncelikle olan öz'dür, ne var ki biçimin öz üzerindeki etkisi de inkâr edilemez. SORU: Genç Şairlere Mektuplarınızda öz ile biçim arasındaki dil-yalektik ilişkiyi söz etmişsiniz. Hatta «Her öz, kendine özgü (has) biçimi bulmalıdır. Biçim, özü bir ipek çorabın saydamlığıyla göstermeli ve ona bir ipek çorap gibi yapışmalıdır» dediğinizi hatırlıyorum. Ama, demin yurdunuzun edebiyat geleneğinden söz ettiniz. Bu konuya dönerek, biçimlerin seçilmesinde geleneğin ne gibi bir rol oynadığını sormak istiyorum.

CEVAP: Edebiyatta ulusal biçimlerin oynadığı rol, gerçekten önemli bir problemdir. Önce, her ülkede tarih bakımından belirlenmiş ulusal biçimler bulunduğu inanıyorum. Benim yurdumda, yani Türkiyede her çağa, ulusla ve halkla birlikte gelişen özel bir biçimin kabul ettiği görülür. Ama çeşitli ulusların kültürleri

İNSAN MANZARALARINDAN

Öküzlerimin boynuzlarında aydınlanırken ortalık
Toprağı sürüyorum sabırlı bir kibirle
Çıplak ayaklarımda toprak nemli ve ılık
Demir dövüyorum öğle sıcaklığında, kırmızıya boyanıyor
karanlık

Renklerin en güzeli yeşil,
Zeytin devşiriyorum ikinci üstü
Elim yüzüm, üstüm başım ışık
Ve akşamleyin diz boyu girip sulara
Çekiyorum ağları sulardan
Yıldızlarla balıklar karmakarışık.

Beni meşgul etme gülüm
Seni sevmekle meşgulüm
Benden sorulur oldu dünyanın hali artık
Aydınlık ve karanlık.

Nâzım Hikmet

arasında etki alışverişi vardır ve he. ulusal biçimde bir ya da daha çok yabancı kültürlerin bir ya da birden fazla unsurunun bu lunduğu görülür. Zaten, ona evrensellik karakteri veren de budur.

Kendimi, sadece Türk kültürünün değil insanlığın tüm kültürünün mirasçısı olan bir kimse gibi görüyorum. Kültürden söz ettiğim zaman, sadece Grek ya da Rönesans kültürünü değil, As-

ya'nın Afrika'nın ve Amerika'nın kültürlerini de kastediyorum. Bir batılı olarak batı kültürünün, yurdumun kültürünün gelişmesi ne etkili olmasından seviniyorum ama buna karşılık, yurdumun kültürünün ve bütün Doğu kültürünün insanlığın manevi mirasını (Batıdaki de içinde olmak üzere) zenginleştirmiş olmasını dan gurur duyuyorum.

Çeviren: S. Hıfz

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

NÂZİM HİKMETİN

HAPİSHANEDEN
BİR KADINA
MEKTUPLARI

BU KADIN
KİMDİ?
BU MEKTUPLARDA
NE VARDI?

BÜTÜN TÜRKİYE
BU SORULARIN CEVABINI
AKİS'DE BULACAK

YÖN — 067

METİN ELOĞLU'NUN YENİ ŞİİR KİTABI

«Düdüklü Tencere» (1951), «Sultan Palamut» (1957) ve «Odun» (1959) adlı şiir kitaplarıyla ün kazanan Metin Eloğlu, beşinci kitabını yayınladı. Toplumsal hicvi ve kendine özgü lirizmi ile şiirimizi etkilemiş olan değerli sanatçının «Türkiye'nin Adresi» adlı beşinci kitabında 1961'de yayınlanan «Horozdan Korkan Oğlan» da yer alan şiirlerde görülen yeni bir dil arayış çabası göze çarpıyor. Kitaptan aldığımız bir şiiri okurlarınıza sunuyoruz:

VI

Usulcaık suyun bahçı insanlaşmasında
İlk ürkünün gözkapaksızlığı o
Darahr kum saatının lokman süzgülü
Olür sinekler etlene etlene gülürün
Ancak şu fitil tutuşunca havuzun dibini işler dediler
Oysa ne kıvılcım ne fitil ne de havuzun dibini.
Bir ölü gölen ıplıtısını sultan Mahmud'un camına benzettiler
Dal üzeri yüzüne festselenler çarpa çarpa
Dolaş bir yanık tencere kokusunu paçanda tehir kediler
Ve ıpslak çırayı çok üfledim diye örseleme kendini
Döngeri ettiğinde kapısı örtünük bir ulu deniz tıkla bön bön

Toyluğuna sığınıp bir yalancıkta sokakları eşikle
Sor o zom köşkü akşamleyin söyleyin çengelli fğneçler.
-Dilini koparırlar adamın bilâh Yemen'de olsa-
Ve bir avuç çimil çayrıyan sözde yeniçeriler

Yani Türkiye'yi bulmak kolay, Türkiye avucunun içi
Ama gerçek yerini kimselere belletmeyeceksin
Adama gülerler valla

SOSYALİST DÜNYA GÖRÜŞÜ

HENRI LEFEBVRE

- Bu kitapta diyalektik maddeciliğin ekonomi, sosyal yapı, insan, tarih, ahlak, metot tezleri yetkili bir kalemlle bilimsel bir şekilde sergilenmiştir.
- Bu kitapta yabancılaşma duru bir görüşün altında açıklanmıştır.
- Bu kitapta sosyalist dünya görüşünün, yitileri ve fertleri aşarak bir çağa mal olan rolünüğü özet halde anlatılmıştır.

FIYATI: 4 LİRA.

HÜR YAYINEVİ

BEYAZIT, BEYAZ SARAY KİTAP ÇARŞISI — İSTANBUL.

(YÖN — 064)

YAZMAK

Ernest Hemingway

İlk hikâyemden bu yana, sürekli olarak yolumun birincisine varmam durumdayım. Yeni bir çağın öncüsü olduğumdan bir an bile kuşkulandım. Gelecekte tüm davranışlarımın büyük bir ilgi ile izleneceğini anladım. Benden sonrakilerin, davranışlarım ve düşüncelerimin üzerinde, gerçek bir bilgiye sahip olmaları için kendilerine bir ip ucu bırakmaya karar verdim.

Yasantımın ötesinde ve zamanın dışında bir şey arıyorum ben. Amacım, insan hayatını oluşturan gibi vermek, yoksa inçeltip yücelterek ortaya koymak değil. Büyük bir düşünür değilim, insanlara şatafatlı bir haber getirmiyorum. Ama dünyayı öylesine iyi tanıyorum ki, şaşırırsınız, ve hayata birlerce değişik yönden değinmesini biliyorum.

Hiçbir zaman bir konuyu seçmek zorunda kalmadım, oluyordum ki konularım beni seçtiler. Benden önce gelmiş geçmiş pek çok yazar gibi, ben de güçlü kişilerden hoşlanırım, olaylara ve insanlara yön verenlerden... Elimdeki konuyu öylesine büyütür ki beni, gözüm başka hiçbir şey göremez artık. Esinlenme aşk kadar büyük bir tutku olabilir.

Hikâyelerim kalbimin derinliklerinden ve yasantılarımdan kopmuyor, ama gene de onları bastırıp ve düşünceden uzak bırakmak sevindiremez beni. Yazı yazma alışkanlıklarım ise basittir: uzun bir süre düşünmek ve kısa bir süre içinde yazmak.

Çalışmamın ağırlığını kafam çeker. Fikirler düzenlenmedikçe yazmaya başlamam. Kulak iyi bir denetleme aracı olduğundan, yazarken genellikle konuşmaları yüksek sesle okurum. Bir cümleyi herkesin kolayca anlayabileceği biçime soktuğuma inanmadıkça kâğıda geçirmem.

Gene de yazış biçimim apaçık değil, muhayyeyi gerektiriyor diye düşünürüm ara sıra. Çoğu zaman okuyucu hayal gücünü kullanmazsa, düşüncemdeki ayrıntıları kaçırmış olur.

Açıkla yaratırım eserimi. Sıkıp ussuzcaan gereği olmayan yanlarını yontar atarım, değiştiririm. Yaratıklarımı öylesine bir dikkatle işlerim ki sonunda ellerimde purlantalar kahr. Bir çok başka yazarın yetineceği küllüden ben minicik bir elmas yapıyorum ancak.

Bir iyi huym var. Kendi yaptığımı, bir başkasının bakarmışçasına eleştirmek amacıyla bakırım. Bir başka yazarın gözü kapalı kabul edeceği noktayı, ben çoğu zaman kenara itmekte sakınca görmemişimdir.

Kişiyi ancak kendini memnun etmek için yazmalı. Mutlu olurum yazarken. Ama yazdıklarım hep mutlu yapmaz beni.

Kitaplarımı anlatacağıma inanmıyorum. Alçak gönüllülüğümde samimi olmaya çalışırım. Doğal yeteneğimde çok, çalışma sonucunda yazar oldum ben. Edebiyat konusunda, kendi kendini yetiştirme en iyi örneğidir bu. Bana yakıştırılan büyük başarı ve ünü hiç bir zaman hakketmedim.

Tek bir kitabımı okunmuş pek çok heyecanlı hayranlarım olmuştur. Ve sonucunda, halk önemimi gereksizcesine büyütmek, değerimi ise küçümsemek eğiliminin göstermiştir.

Kitaplar ölümsüzdürler. İnsan çabasının en devamı ürünleridir onlar. Tapınaklar yıkılır, resimler ve heykeller çürür, ama kitaplar yaşar. Büyük fikirleri etkileyemez zaman. Asırlarca önce yazarlarının aklından ilk geçtikleri günkü gibi bugün de taptazedir onlar. Söylenilip düşünülenler zamanı aşarak bütün canlılığıyla karşımıza çıkıyor. Tek bir etkisi olmuş insanın, silip süpürmüş kötü e-

serleri. Gerçek iyinin dışında hiçbir şey yaşayamaz yazın alanında.

Günümüzün romancıları çok çalışmakta sabır ve yetenek sahibi olmamıştır. Bunun yanında, herkeste bulunmayan değişik güçler taşımamıştır. Onundeki sınırsız materyel yığınından yerinde bir seçme yapmasına, bazılarını artması na, parçaları önemlerine göre sıralamasına yarayacak güçlü bir yargısı olmalıdır yazarın. Anlatıldığı konuları gerçekten yaşayabilmesi için, gerek bu günü gerekse geçmişi kapsayabilecek bir hayal gücü bulunmalı onda. Nedenleri ve sonuçları izleyebilecek ve insanlarla olayları doğru yargılayacak bir eleştirici önezsiz olmalı. Ancak insan davranışının kaynaklarına karşı pürürlü bir önezsiz olan kişi iyi yazmaya başlayabilir.

Pek az romanda her şey vardır: savaş, izleyiş, vahset, cinsiyet, bir sürü kuvvetli karakter, bir mahlûk alay gibi kendine yol açıp ilerleyen bir hikâye, ve kişiler hem de gerçeğe duyulacak saygı.

Çoğu yazarlar son yıllarında daha önceki eserlerindeki olayları ve kişileri tekrarlarlar. Ustelik daha az sanat gücü, daha az heyecan ve daha az canlılık.

Modern romanların çoğu bir şey öğretmiyor, amaçları yok. Sadece okuyucuyu dehşete düşürüyorlar. Tanınmış bir yazarın sıcağından uzak, insanlara hoşgörülü bakan, ve akıllıca yazılmış bir romanın okumak mutlu eder beni.

İyi bir kitabın değer ve güzelliği onun sadeliğinden samimiyetinden ve kişilerle davranışların farkına varılmadan açıklanmasından gelir. Sadelik gerek dilde gerek düşüncededir. Sanat yoktur burada ve bilinçli bir edebî çabadan uzaktır. Dosdoğru ve apaçık yazmak karmaşık yazmaktan güçlüdür elbet. Bir yazarın yazış biçimi açık ve kişisel olmalıdır. Anlatım zengin ve gerçek yaşamla ilgili, kelimeleri ise sade ve etkileyici. Büyük yazarlarda lîf kalabalığından uzak kalma yeteneği vardır. Bu kişiler çalışkandırlar, dikkatli birer öğrencidirler ve biçim sahibidirler.

Birçok başarılı yazarlar aşağı yukarı bir hiç üzerine kişiyi etkileyci ve eşsiz hikâyeler vermişlerdir. Çağdaş yazarların en büyük hataları eserlerini gereksizce süsleyip püsmeleri ve yapmaiktan hoşlanmalarıdır. Kitapları üstüper canbazlıklarıyla dolu bir yazarla karşılaşmaktan oldum olası korkarım.

Bugün basılan yazıların çoğu yetersiz ve sanat yönünden hatalıdır. Pek çok yazar çabuk ve dikkatsizce eser meydana getiriyorlar, çoğu zaman da taslaklarını düzeltmiyorlar bile. Böylece biçimlerdeki hatalar kişinin gözüne batıyor. Konuşmalar tabiiikten uzak, kelimeler kötü seçilmiş, kullanılan dil de ihmal edilmiş oluyor. Romanların çoğunda plân ve hareket birliği bulunmuyor. Hikâye kendini tüketiyor, bazen sıkıcı bir gevezenin sonu gelmeyen masallarını andırıyor. Söğün ettiğimiz yazarlar romanlarında bir sonraki bölümün ne olacağını bilmez görünüyorlar. Acap ve ilmiyle gereksiz sahneleri hiçbir nedene dayanmadan araya sıkıştırıyorlar. Çoğu zaman, kitabın sonuna yakın, yeni kişiler çıkarıyorlar ortaya. Bunları ya canavar ya da melek yapıyorlar ve öğrenç bir titizlikle inceliyorlar. Genellikle, bu kişilerin davranışlarında yeteri kadar neden yok. Olsa olsa bir takım belirsiz ve olumsuz kader problemlerinin çözümünde kullanılan soğuk ve cansız birer sembol bunlar. Kurdukları plânlar gerçeğe uygun değil. Bu kitaplarda gerçek ve yaşayan dünya ile ilgili pek az şey var.

Çeviren: Alev Ulvi

VERCORS

Samih EMRE

Adını, ilk defa aşağı yukarı yirmi yıl önce Yücel dergisinde gördüğümü hatırladığım bir yazardan iki kitap birden çevrildi bu ay. Sanırım Nebioğlu yayımları arasında «Evindeki Ahman Subayı» adıyla çıkan uzun hikâyesi (Le silence de la mer) bu defa VARLIK yayımları arasında «SUSAN DENİZ» başlığıyla üç hikâyelik bir küçük kitap hâline geldi. (Çeviren Suat Efe ve Ender Gürol, 80 sayfa, 2 lira).

Asıl adı Jean Bruller olan ve İkinci Dünya Savaşı içinde Fransa işgal altındayken zarif hayatına başlayan 1902 doğumlu Vercors takma adı yazarı, bir iki satırlık ansiklopedi süsünden başka şimdilik işte bu iki küçük eser çevirisıyla tanıtacağız. Geç kalmış olduğumuz nice şeyde olduğu gibi hayıflanarak, ilk okuyuşta eserinin etkisiz girecek, bir hikâyesinden hemen sonra bütün ötekileri okuma iştahı duyarak, en acısı adı duyulmadık böyle daha binlerce yazardan uzakta ve habersiz yaşadığımızı düşünüp içlenerek. Bir şey daha varı Sanki sıra bir yazarımız gibi şimdiki değin çevirme zahmetine katlanılmamış böyle adız, ünsüz nice kişinin karşısında ülkemizin sanatçılarımızın ne kadar az emekle ne kadar kolay ünlere kavuştuklarını düşünüp yakınarak.

«Susan Deniz», uzun süredir okuyamadığım ölçüde nefis bir hikâye. Bir Alman subayının işgal Fransasında evlerinin bir odasını işgal ettiği bir Fransız amca - yeğeni ilişkisi suskunlukları karşısında umutsuz yenilgisi. Vercors, bilinmez nasıl bir ustalıklarla bu üç kişi arasındaki karşılaşma tasvirleri ve Alman subayının cevapsız monologları içinde iki büyük ulusun tarih köklerindeki çekişmelerini, Fransız - Alman kültürleri arasındaki hem dost hem düşman ilişkileri anlatıyor. Sanırım hikâyesinden alacağım küçük bir parça, herşeyi daha güzel belirtecek. Evlerine zoraki konuk olduğu Fransız ailesiyle hoş geçirmek isteyen bu aydın Alman subayı, ev sahiplerinin devamlı susuşları önünde, onlara yaranamadan ve onları edemeden her akşamki ziyaretlerinden birinde şöyle konuşur :

«Bizim evdeki ateşle buradaki ateş arasında ne fark var sanki? Şüphesiz odun da, alev de, ocak da birbirinin aynı; fakat buradaki ışık başka... Bu başkalık da ateşin aydınlattığı esya ile ilgili... Belki hiç de güzel değil bunlar... Fakat bu odanın bir rubu var. Öyle bir ruh ki bütün evi sarımsı.

Kitaplığın önünde durdu. Parmaklarını kitap ciltleri üstünde okşar gibi dolandırdı:

«... Balzac, Barrès, Baudelaire, Beaumarchais, Boileau, Buffon... Chateaubriand, Corneille, Descartes, Fénelon, Flaubert... La Fontaine, France, Gautier, Hugo... Ne zenginlik Taurin! dedi hafif bir gülümseyişle ve başını salladı.

«Hem de ben daha H harfindenim.. Ne Molière, ne Rabelais, ne Racine, ne Pascal, ne Stendhal, ne Voltaire, ne Montaigne, ne de diğer bir çokları...

«İngilizler denince, dedi, hemen de Shakespeare hatırlarım. İtalyanlar denince de İtalin Dante akla gelir. İspanyollardan ilk hatırlanan Cervantes'dir. Ve bizden söz edilince Goethe. Fakat Fransa'dan söz açınca? İlk anda kim hatırlarım? Molière mi, Racine mi, Hugo mu, Voltaire mi, Rabelais mi? Yoksa daha başkaları mı? Evet daha birçokları birbiri ardınca akla gelir. Tıpkı bir tiyatro antresinde bekleyen ve hançerinin en önce gireceği belli olmayan kalabalık gibi. Fakat müzik söz konusu olunca iş değişir... O zaman biz Bach, Haendel, Beethoven, Wagner, Mozart... ile ilk olarak hatıra getiriz. Acaba bu isimlerden ilk önce hangisi hatırlarım? Sustu ve az sonra hayıfla başını iki yana sallayarak:

«Ve biz, evet biz; birbirimizle savaşlar yaptık.»

Çeşitlerini okudum savaş hikâyelerinin. Bizde Yakup Kadri'yi, Halide Edip'i en belirgin çizgileriyle aklıma gelen G. Duhamel'in «Yaralılar»ını, M. Rostand'ın «Öldürdüğüm

Adam»ını, E. M. Remarque'ı, E. Hemingway'yi, Gogol'u, Tolstoy'u.. hatırladım. Nasıl son günlerde gördüğümüz «Askerin Türküsü», savaşın en az görüntüsüyle yetinerek insan tragediyaları yaratan bütün etkisini yaratmış kişilermişse Vercors da, tek korşun sesinin duyulmadığı, bir damla kanın akmadığı bu üç kişilik oda konuşmalarında uluslararası anlamsız düşmanlıkların insanları nasıl birbirine yabancı ettiğini, anlaşma aracı kültür ve san'at olsa dünyanın ne kadar kolaylıkla düzelebileceğini o kadar yoğun ve güçlü anlatıyor. Bir tek medeniyetin içinde, o ortak dünyayı yaratmış kişilerin, kitaplarla, müzikle, resimle, ahlâkla, dinle, dostlukla, düşüncüyle kaynaşabilecek ulusların diktatörler, yalıs böbürlenmeler, ırk üstünlükleri, yobazlık ve çıkar kavgaları yüzünden bölünüşleri.

Güçlü bir hikâyeci olduğu gibi derin bir deneme yazarı Vercors. Çan yayımları içinde «Plus ou moins homme» adlı eserinden seçilmiş altı güzel yazı, «İNSAN VE İNSANLAR» başlığı altında toplandı. (Çevireler: Sabahattin Eyuboğlu, Azra Erhat, Vedat Günyol, 68 sayfa, 4 lira).

Bilmiyorum kim, «Namusu bir tanrı, insanlığın en soylu eseridir» demiş. Vercors, «İnsanın Başkaldırması» başlıklı üç bölümlük denemesinde, bizim edebiyatımızda esine hiç rastlamadığımız bir konuyu, biyolojik gelişmenin ilk aşamalarından, insanın başlıyarak varlığını nedenini, nasılını, niçinini araştırıyor. Doğa ve Tanrı düşüncesinin nasıl insan karşısı bir güç olduğunu belirtmek. Bu, soyut bir felsefe araştırması değil; bir canlı vücut üstünde yapılan kurtarıcı ameliyat gibi, acıyı kanatarak varlığını derinliğine inme. Kökünü modern biyolojinin —örneğin Jean Rostand'ın «Biyoloji Açısından İnsan» (Varlık yayını)— sonu felsefi yargılarına dayanan pozitif bulgularından alın aydınlık ve terkipçi bir bakış.

Bir de şu var. Vercors, büyük savaşın zor sınavından yeni çıkmış bir ülkenin çeşitli kurtuluş yolları arayış değişik yollarından biri, içinde yaşadığı açlık, sürgün, işgal, hapis, esirlik kampı, korku, ölüm günlerinden arsa kalmamış sağlığı ile varlığını değişik bir sürü yoklamalardan geçirmiş insanın zengin olanaklarını taşıyor. Her durumda ayrı bir düşünce, ayrı bir davranış yaratarak yaşadığı nice güç günlerden sonra insanlığa yeni dayanaklar da arıyor. Bu bakımdan ona yeni bir ahlâkçı da diyebiliriz. Bunu bizim anlamamız hayli güç biliyorum. Elimizdeki bazı yargılara boyuna bekleme hâlindeyiz. Formüllerimizin işe yarayacağı, ilâs ediverceği çelişik durumlara düşmedik. Bu gözle onun «Ahlâk ve Eylem» denemesi hayli tartışma götürülebilir. Ama sanırım bulmak kadar önemli tek bir şey vardır: Aramak. Vercors, işte bunu yapıyor.

Kitabın en güzel yazısı, «İyi Niyetli İnsanlar İçin» başlıklı olanı. Şöyle bitiyor: «En soylu davranışımızın bile bir canavar yaratıp yaratmayacağını kestiremeyiz önceden. Ama asıl günah insanın yüreksiz olmasıdır. Yalnız yantıda direnmektir kötü olan. Başlaşılanı yapacak tek kusur insanlara birer araz, birer hayvan, ya da birer nesne gözüyle bakmaktır. Öte yandan, herkesin başkasını kendi isteklerine boyun eğdirmeğe çalıştığı bir toplumun, ister istemez ornun yasalarına, anlaşış ve yok olmaya gideceği düşünülürse, iyi niyetli insanların, zaman zaman aldansalar bile «ine de gerçekçilerin en ayantıkları olduğunu kabul etmek gerekir.»

Hâlâ liselerimizde, Tanzimat edebiyatının öncüleri içinde, «Türk Teceddüt Edebiyatı», «Edebi Yeniliğimiz» gibi iri iri laflar arasında Ziya Paşa kaderciliği:

«İdrak-i maâli bu küçük akla gerekmez
Zirâ bu terazü o kadar sıklıti çekmez»

hikmeti. Ve insanın bunun tartışması bile yapılmaz. Oysa Vercors, kitabına şu cümleyle başlar: «İnsan ayaklamp baş kaldırdığı gün insan olmaya başladı.»

STOP

**kendi
petrolünü
kullan**

SAYAN REKLAM

TÜRKİYE PETROLLERİ A.Ş.